

NBS De Sterren

Doelgericht en samenhangend
burgerschapsonderwijs

2024-2028

Inhoudsopgave

1. Inleiding.....	3
2. Onze leerlingen.....	3
3. Burgerschapsvisie.....	4
4. Burgerschapsdoelen NBS De Sterren.....	5
<i>Diversiteit en identiteit.....</i>	<i>5</i>
<i>Taalrijk in de wereld.....</i>	<i>5</i>
<i>Wederzijdse afhankelijkheid.....</i>	<i>5</i>
<i>Democratische vorming.....</i>	<i>6</i>
5. De school als oefenplaats.....	6
<i>Leerlijn burgerschap.....</i>	<i>6</i>
<i>Burgerschap in onze vakken en vakoverstijgende projecten.....</i>	<i>7</i>
<i>Burgerschap in onze schoolcultuur.....</i>	<i>7</i>
<i>Verbinding van de school met de wereld.....</i>	<i>8</i>
6. Evalueren en meten van burgerschap.....	8
7. Verbeterpunten.....	9
Bronnen.....	11
Bijlage 1: Focusdoelen burgerschapsvorming DeNBS De Sterren.....	12
Bijlage 2: Leerlijn burgerschap DeNBS De Sterren.....	14
<i>Diversiteit en identiteit.....</i>	<i>14</i>
<i>Taalrijk in de wereld.....</i>	<i>17</i>
<i>Wederzijdse afhankelijkheid.....</i>	<i>22</i>
<i>Democratische vorming.....</i>	<i>24</i>
Bijlage 3: Checklist onderwijsinhoud en teamcultuur.....	28
<i>Checklist onderwijsinhoud.....</i>	<i>28</i>

<i>Checklist teamcultuur</i>	30
------------------------------------	----

1. Inleiding

In de wet staat dat kinderen en jongeren kennis moet vergaren van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. Daarbij horen thema's zoals gelijke behandeling, het verbod op discriminatie en vrijheid van meningsuiting. Ook de schoolcultuur moet in overeenstemming zijn met die waarden.

We worden niet geboren met een 'democratisch gen' en niet alle kinderen groeien op in gezinnen waarin je niet vanzelfsprekend kennis en respect meekrijgt voor de basiswaarden van de Nederlandse samenleving. Daar ligt dan ook een belangrijke opdracht voor onze school. In dit Kwaliteitsdocument Burgerschap laten we zien hoe we vanuit de context van de school en onze visie komen tot vier doelen op actief burgerschap die in ons onderwijs op NBS De Sterren centraal staan. Deze doelen hebben we uitgewerkt in een leerlijn gekoppeld aan ons onderwijs waardoor de samenhang zichtbaar wordt en we ook helder krijgen waar nog verbetering wenselijk is. Tot slot laten we zien hoe we ons burgerschapsonderwijs evalueren en volgen. De school heeft hiervoor een kwaliteitskaart (routekaart) ontwikkeld.

2. Onze leerlingen

NBS De Sterren heeft haar leerlingpopulatie in beeld gebracht zowel op groepsniveau als schoolniveau. Zowel op sociaaleconomisch gebied als op cultureel gebied zijn er onderling kleine verschillen zichtbaar.. De school heeft een schoolweging van 36,05 en een spreidingsgetal van 5,2. Dit betekent dat er homogene groepen op NBS De Sterren zijn. We zien dat leerlingen vanuit kansenongelijkheid de school binnenkomen. Opbrengst en waarden gericht onderwijs, het zich gezien mogen voelen, hoge verwachtingen hebben van de leerlingen en zij van zichzelf, zijn de sleutels van ons succes. De school scoort gemiddeld 63 % op 2F/1S (landelijk is dit 49% voor scholen met dezelfde weging) maart 2024. Onze leerling populatie is geen gemiddelde afspiegeling van de maatschappij en dit zorgt tegelijkertijd voor uitdagingen als het om burgerschapsvorming gaat. We zijn een neutrale basisschool waar autochtone kinderen naar toe komen en kinderen uit allerlei windstreken van de wereld. Velen vaak met een persoonlijk verhaal. Een van de uitdagingen voor onze kinderen is de Nederlandse taal. Om goed te kunnen functioneren in de Nederlandse samenleving is het spreken en je goed kunnen uitdrukken in het Nederlands een basisvoorwaarde. Een deel van onze leerlingen is taalzwak. Aan de ene kant is dit te verklaren vanuit de talen die thuis en op school verschillen (NT2-leerlingen). Aan de andere kant hebben we kinderen waar de situatie thuis

taalarm is. Er wordt weinig gesproken, er is geen rijk aanbod aan boeken en er wordt weinig voorgelezen.

Een deel van de kinderen groeit op in twee verschillende werelden. Ze spreken thuis letterlijk en figuurlijk een andere taal dan op school. Door onder andere armoede en moeilijke echtscheidingssituaties groeien veel van onze kinderen op met zorgen. De school kan en moet dan een veilige haven zijn voor de kinderen.

3. Burgerschapsvisie

Onze visie op burgerschap is door het team als volgt verwoord:

Door open te staan voor diversiteit ontwikkel je kennis over jezelf en de wereld om je heen. Een veilig klimaat en het in aanraking komen met verschillende perspectieven is een voorwaarde om je eigen mening te leren vormen. Zo leer je dat je het niet met iedereen eens hoeft te zijn, maar je leert wel jezelf te kunnen verplaatsen in een ander. Je leert jezelf en de ander te begrijpen, bent in staat om de dialoog over verschillen aan te gaan en te verbinden. Kritisch durven zijn, is in de tijd waarin we leven en in onze democratie belangrijk, maar je laat de ander wel in zijn waarde. Op NBS De Sterren krijgt ieder kind de ruimte om zijn eigen identiteit te ontwikkelen, zodat het stevig geworteld in de maatschappij (het nu) komt te staan.

*Hier glinstert jouw ster. Je kunt hier stralen. Dit betekent voor ons **“Haal het beste uit jezelf!”***

In kindertaal (doel: Burgerschap) Ik kan nadenken “Is dit goed voor mij, is dit goed voor de ander?” en dan maak ik de juiste keuze.

Onze visie op burgerschap sluit nauw aan bij onze visie als neutrale school. De kernwaarden van onze school ‘respect’, ‘veiligheid’, ‘verantwoordelijk’, ‘samen’ en ‘groei’,

Onze school zien we als belangrijk onderdeel van de samenleving. Ieder kind krijgt een veilige plaats op onze school. Goed onderwijs en op een **veilige** en prettige manier met elkaar **omgaan**, leiden tot passende **groei** en persoonlijke ontwikkeling. Wij vinden het belangrijk om in **verbinding** te staan met onze **samen**leving, waar veel culturen bij elkaar komen. Kinderen zijn vanaf het moment dat ze geboren zijn lid van de samenleving. We richten ons op het “nu” en “de toekomst”.

NBS De Sterren is een springplank naar de volgende ontwikkelstap in de samenleving en dat is het Voortgezet Onderwijs

Onze leerlingen geven ons in tevredenheidsonderzoeken terug dat onze school een fijne plek is om naar toe te gaan.

Hoe zorgen we voor een positief groepsklimaat?

We werken met de volgende vier groepsnormen die mede bijdragen aan een positief groepsklimaat:

1. veilig mogen voelen,
2. elkaar willen respecteren,
3. **positief** met elkaar communiceren.
4. Helpen. (omzien naar de ander en met elkaar samenwerken)

Deze normen komen overeen met de Hiro kernwaarden. Deze zijn uitgewerkt in de Hiro kernwaarden poster per groep en gemaakt door de leerlingen in samenspraak met hun leerkracht(en).

4. Burgerschapsdoelen NBS De Sterren

Vanuit onze context en visie komen we tot de volgende bouwstenen met betrekking tot ons burgerschapsonderwijs. Deze bouwsteendoelen bepalen onze burgerschapsfocus. Zie bijlage 1 voor de uitgebreide omschrijving van onze burgerschapsfocus in leerdoelen.

Diversiteit en identiteit

Dit betekent voor ons dat we veel aandacht hebben voor de verschillen die we zien, horen, voelen, ervaren op het gebied van cultuur, levensovertuiging en gender. Verschillen in waar je vandaan komt, hoe je eruitziet, wat jouw normen en waarden zijn. Aandacht hebben voor de verschillen komt vooral tot uitdrukking in gesprekken, tijdens de lessen Hiro (methode voor sociaal emotionele ontwikkeling). Maar we besteden ook veel aandacht aan het kennen van elkaar en verbinden; ken je klasgenoten, maar ook de andere kinderen van de school door activiteiten samen te doen (zie jaarkalender en Schoolgids). Dit geldt zowel voor kinderen als teamleden.

Taalrijk in de wereld

Om met al die verschillen om te gaan is goed met elkaar kunnen communiceren een must. Goede argumenten geven, kritisch kunnen zijn en informatie op

waarde schatten zijn voorwaardelijke vaardigheden om je thuis te kunnen voelen en volwaardig mee te kunnen doen in onze democratische samenleving. Met ons rijke taalaanbod (Methode Staal) leren we kinderen deze vaardigheden. Ons taalaanbod is betekenisvol en gekoppeld aan de wereld om ons heen. Dat gaat van de directe wereld om je heen (klas, thuis) naar de steeds groter wordende wereld (wijk, dorp, Nederland, wereld). We gebruiken voor wereldoriëntatie de methode code D. Onze leerlingen scoren goed op het domein Lezen en Taalverzorging. Hier besteedt de school veel onderwijstijd aan.

Wederzijdse afhankelijkheid

Dit burgerschapsdoel is een belangrijk uitgangspunt in het zelfstandig en verantwoordelijk werken met elkaar. Dit is in onze ogen voorwaardelijk is om goed te functioneren in een democratische samenleving. Wederzijdse afhankelijkheid betekent dat je verder komt als je kunt samenwerken, dat je leert dat je elkaar nodig hebt om verder te komen: vanuit het idee 'alleen ga je sneller, samen kom je verder'. Je staat er niet alleen voor, er zijn anderen die je kunnen helpen. Het gaat ons om het besef van wederkerigheid: jij hebt een ander nodig, maar een ander heeft jou ook nodig. Ontdek je eigen en elkaars kwaliteiten om krachten te kunnen bundelen. Zo versterken we de onderlinge solidariteit.

Democratische vorming

Dit betekent voor ons dat het belangrijk is om mee te denken in ontwikkelingen op het niveau van de school (leerlingenraad), maar ook van de samenleving om ons heen. Dit geldt voor kinderen, teamleden en ouders. We willen kinderen inzicht geven in hoe een democratie werkt en wat de democratische waarden zijn zodat ze het belang ervan inzien en als betrokken burgers vanuit hun eigenheid een steentje willen én kunnen bijdragen aan het kleurrijke geheel. We gebruiken hiervoor de methode Code D voor wereldoriëntatie. In de methode Code D zit in elk thema van iedere jaargroep een burgerschap les. In deze les leggen de leerlingen de lesstof naar de huidige samenleving en hun eigen wereld.

De leerkracht geeft twee keer per week een les van ongeveer 60 minuten. Er zijn 10 thema's per jaar: vijf thema's Mens & Maatschappij en vijf thema's Mens & Natuur. Code D werkt met veel teksten over interessante onderwerpen uit de natuur, over de aarde, de geschiedenis en over techniek. Betekenisvolle bronnen, die samen met de extra leesteksten, leesboeken en prachtige gedichten nieuwsgierig maken en aanzetten tot diepgaand lezen en onderwerpen om dieper over in gesprek te gaan middels diverse werkvormen.

5. De school als oefenplaats

Onze school zorgt voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de basiswaarden van onze democratie en creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden.

Leerlijn burgerschap

Onze burgerschapsdoelen zoals hierboven beschreven en het werken met de methodelessen vanuit Hiro en Code D vormen de basis voor onze leerlijn burgerschap.. Hiro (methode voor sociaal emotionele ontwikkeling) biedt een groot spectrum aan voor Burgerschap, maar niet alles. Met lessen uit de methode Code D (wereldoriëntatie) vullen we dit aan. We organiseren activiteiten waarin leerlingen kunnen oefenen met de vereiste kennis, vaardigheden en houding. Naast onze methodes is ons burgerschapsonderwijs ook zichtbaar, voelbaar en merkbaar in onze schoolcultuur en de verbinding die we als school aangaan met het dorp en samenleving. We nemen jaarlijks bij Rovict de summatieve toets van de Universiteit van Amsterdam voor BSM af. In bijlage 2 hebben we de leerlijn verder uitgewerkt per bouw en laten we zien hoe we in ons curriculum werken aan deze doelen. Voor het samenstellen van de leerlijn hebben we gekeken naar de kerndoelen die onder burgerschap vallen (SLO).

Burgerschap in onze vakken en vakoverstijgende projecten

We werken in deze vakken en vakoverstijgende projecten aan burgerschap:

- sociaal emotionele ontwikkeling en burgerschap: Hiro
- taal: Staal 2 en Nieuwsbegrip
- wereldoriëntatie: Code D
- ieder jaar een gezamenlijk schoolproject rondom een bepaald thema
- leerlingenraad
- gezonde school

Burgerschap in onze schoolcultuur

Wij zijn een neutrale school waar ieder kind, ouder en leerkracht welkom is, ongeacht zijn of haar sociale, culturele en levensbeschouwelijke achtergrond. In onze schoolcultuur is voelbaar dat we een open gemeenschap vormen, waarbij we oog en oor hebben voor elkaar en er zijn om elkaar te helpen. We staan open voor de mensen om ons heen en iedereen voelt zich welkom en hoort erbij. We spreken dezelfde pedagogische taal en gedragsverwachtingen zijn zichtbaar in de school.

Jaarlijks staat dit een aantal keer bij het team centraal. (Zie jaarkalender Onderwijs en Kwaliteit). Waarom? Door de gezamenlijke taal te spreken in woord en daad, hebben we een sterke doorgaande lijn in de school. Dit werkt positief overal in door.

De 7 waarden vanuit judo staan in de HiRO lesmethode sluiten goed aan bij de visie van het team van NBS De Sterren

- Vertrouwen 'op elkaar kunnen rekenen'
 - Samenwerken 'elkaar helpen'
 - Respect 'alles en iedereen in hun waarde laten'
 - Beheersing 'in balans blijven'
 - Weerbaarheid 'sterk staan en volhouden'
 - Discipline 'doen wat nodig is'
 - Plezier 'lachen en het fijn hebben met elkaar'
- Zie de foto's voor een korte impressie.

Het team heeft een positieve blik op de kinderen, de ouders en de school. Er is altijd perspectief: er wordt altijd gekeken naar mogelijkheden en oplossingen in plaats van naar problemen en onmogelijkheden. Deze houding en aanpak zit stevig verweven in ons onderwijs waarin we leerlingen trainen in de 'open' vaardigheden om te durven, te reflecteren en vervolgens daarvanuit te leren. Het team werkt op basis van gelijkwaardigheid zo wordt er volgens het coöperatief principe uit de gespreid leiderschapsvisie vergaderd en zijn teamleden verantwoordelijk voor vak expertises en organiseren zij zelf expertiseteamvergaderingen (incl. tussenevaluatie en eindevaluatie). Het saamhorigheidsgevoel in onze school is zichtbaar en voelbaar tijdens gezamenlijke schoolactiviteiten en vieringen. Samen met alle kinderen, en waar mogelijk met ouders, komen we samen tijdens:

- De opening van het schooljaar
- Opening van projecten
- Sinterklaasintocht

- Schoolreis/schoolkamp
- Kerstfeest (bijvoorbeeld: samen eten en rond de kerstboom zingen voor de ouders)
- Toneel
- Kunst en Cultuur
- Paasviering
- Optredens van de groepen
- De afsluiting van het schooljaar

Verbinding van de school met de wereld

De verbinding met Uithuizermeeden en de gemeente Het Hogeland en samenleving zoeken we op NBS De Sterren op door:

- Gastlessen die passen bij thema's waar we mee bezig zijn (bijvoorbeeld mondhygiëne, spreker over Tweede Wereldoorlog, vuurwerkpreventie, brandweer, bureau Halt)
- Verkeer (Lessen dode hoek, landbouwverkeer, no mo) voor groep 7 en 8
- Gemeentehuis, provinciale staten, gastlessen
- Activiteiten in samenwerking met het verzorgingstehuis
- De school heeft een Tiny Forest
- Ouderparticipatie: allerlei praktische hulp (biebouders, luizenpluizers, hulp bij activiteiten)
- Ouderbetrokkenheid (meedenken in MR, meedenken in de Neutrale Schoolvereniging, ouderavonden en kijk momenten)

6. Evalueren en meten van burgerschap

De burgerschapswet vraagt van onze school de resultaten van het burgerschapsonderwijs te meten. Om te weten of onze school het goede doet, is geregelde evaluatie nodig. Door de ontwikkeling van leerlingen in kaart te brengen, kan het onderwijs worden bijgestuurd en afgestemd op de actuele leerbehoeftes. Ook komen knelpunten en randvoorwaarden aan het licht, waar maatregelen voor genomen kunnen worden.

We volgen de burgerschapsvorming van onze leerlingen door:

- Reflectiegesprekken
 - Rovict Burgerschap Meten (ontwikkeld door de Universiteit van Amsterdam)
 - Het volgsysteem van Cito Leerling in Beeld (welbevinden en sociale veiligheid)
- Toetsing met Cito leerling in Beeld (Welbevinden) Analyse van maken.

- De school heeft een kwaliteitskaart Burgerschap Meten en Borgen ontwikkeld

Met het team volgen en borgen we het burgerschapsonderwijs door het instellen van een burgerschapscoördinator. De verantwoordelijke voor burgerschap is Kristel Nicolson. Zij geeft dit samen met de directie vorm en inhoud richting en met het team.

De taken die hierbij komen kijken zijn:

- Implementatie, uitvoering
- Borging ligt in samenspraak bij de directie (Kwaliteitshandboek)
- Aanspreekpunt voor het onderwerp
- Zorgt dat burgerschap op de agenda komt te staan en maakt enthousiast
- Volgt actuele ontwikkelingen in de samenleving en het onderwijs rondom burgerschap
- Trekt de kar bij de vakoverstijgende projecten en activiteiten
- Organiseert waar nodig deskundigheidsbevordering voor het team in overleg met de identiteitsbegeleider
- Organiseert de evaluatie
- Stelt dit beleidsplan jaarlijks bij waar nodig.

Ook gebruiken we de schema's in bijlage 3 om onze onderwijsinhoud en teamcultuur te monitoren. Er vindt twee keer per jaar een sessie plaats met het team met betrekking tot identiteit van de school en burgerschap. Dit is aan de start van het schooljaar en in april bij 't Nieuwe schooljaar in het zicht.

7. Verbeterpunten

Bij het opstellen van dit plan ontdekten we een aantal aandachtspunten die we opnemen als ambities in ons schooljaarplan en die we weg hebben gezet in de focusdoelen.

Onderwerpen waar we de komende vier jaren mee aan de slag gaan in het licht van onze burgerschapsdoelen:

Diversiteit en identiteit

Eigen identiteitsontwikkeling van leerlingen versterken door:

- o schurende onderwerpen te beschouwen als startpunten voor een dialoog om de democratische vaardigheden te oefenen (filosoferen met kinderen).
- o vreedzaam conflicten op te kunnen lossen en te leven met verschillen (dialoog).

Democratische vorming

Het oefenen in democratische waarden:

- o inbreng en eigen beslisruimte van de kinderen in wat er gebeurt in de groepen vergroten (Leerlingenraad en in de groep (stemmen/keuzes onderbouwen).

De leefwereld van de kinderen vergroten:

- o door als school meer naar buiten te treden, door de maatschappij in de school te halen (ontwerp vakoverstijgend project, meer gebruik maken van aanbod externen zoals wethouder in de klas, naar het gemeentehuis, bezoek synagoge of....).

Coöperatieve vaardigheden van de kinderen vergroten:

- o Door als school een doorgaande lijn te ontwikkelen in een aantal coöperatieve werkvormen.
Kinderen kennen de werkwijze goed en kunnen deze goed uitvoeren, vergroten we de taalvaardigheid en stimuleren we het samen denken en samenwerken. (wederzijdse afhankelijkheid)

Overig

Professionaliseren van het zichtbaar, merkbaar en voelbaar maken van ons burgerschapsonderwijs zodat onze visie en doelstellingen nog meer verankerd raken in de wortels van de school en het werk van de leerlingen laat zien wat ze op het gebied van burgerschap geleerd hebben. Domein Taal en Welbevinden en Wereldoriëntatie.

Bronnen

- J. Bron (2006) *Een basis voor burgerschap. Een inhoudelijke verkenning voor funderend onderwijs*. Enschede SLO, 41-46
- Inhoudslijnen oriëntatie op jezelf en de wereld, SLO 2022
- Inspiratiedocumenten Burgerschapsonderwijs CBS de Noordkaap Uithuizermeeden (uitgewerkte lessen).
- Methode Hiro, Hiro school
- Methode Code D, Uitgeverij Zwijsen
- A. Visser red. (2021) *SLO handreiking burgerschap funderend onderwijs 2021*. Amersfoort SLO
- TULE inhouden & activiteiten: *Nederlands, oriëntatie op jezelf en de wereld en kunstzinnige vorming*. Gevonden op:
<https://www.slo.nl/thema/meer/tule/nederlands/Inhoudslijnen>, SLO, 2022
-

Bijlage 1: Focusdoelen burgerschapsvorming NBS De Sterren

Diversiteit en identiteit	
Kennis	Onze kinderen hebben kennis van verschillende culturele en religieuze identiteiten.
Vaardigheden	Onze kinderen kunnen verschillen en overeenkomsten benoemen tussen religies en culturen. Ze herkennen grenzen van elkaar en kunnen eigen grenzen op een respectvolle manier aangeven.
Houding	Onze kinderen kunnen respectvol omgaan met een veelheid aan religies en culturen binnen de Nederlandse samenleving en benaderen anderen vanuit een houding van gelijkwaardigheid.
Reflectie	Onze kinderen reflecteren op hun eigen identiteit en levensvragen in relatie tot anderen.

Taalrijk in de wereld	
Kennis	Onze kinderen hebben kennis van vragen stellen, argumentatie, overredingstechnieken.
Vaardigheden	Onze kinderen kunnen hun ideeën over de wereld op correcte wijze mondeling en schriftelijk overbrengen en informatie (op internet, nieuws) kritisch selecteren.
Houding	Onze kinderen zijn kritische informatieverwerkers en weten hoe correct Nederlands klinkt en waarom je het nodig hebt in de Nederlandse samenleving.
Reflectie	Onze kinderen onderzoeken de werking van overredingstechnieken op hun eigen beeld van de wereld.

Wederzijdse afhankelijkheid	
Kennis	Onze kinderen hebben kennis van kwaliteiten en valkuilen van zichzelf en van de ander uit hun omgeving.
Vaardigheden	Onze kinderen kunnen zelf inschatten wanneer zijzelf of iemand anders hulp nodig heeft en weten hoe ze hulp kunnen vragen en aanbieden.
Houding	Onze kinderen hebben een open houding naar de mensen om hen heen.
Reflectie	Onze kinderen denken na over hun rol binnen de klas, de school, Het Hogeland, Nederland en de wereld.

Democratische vorming	
Kennis	Onze kinderen weten wat de term democratie betekent en hoe daar (binnen een school) invulling aan kan worden gegeven.
Vaardigheden	Onze kinderen kunnen hun mening onderbouwen, met elkaar in dialoog gaan daarover (tijdens debat, klassengesprek, klassenvergadering enzovoort) en kunnen op democratische wijze hun stem laten horen.
Houding	Onze kinderen hebben respect voor diversiteit in brede zin en weten dat spanning en wrijving erbij kunnen horen.
Reflectie	Onze kinderen denken na over hoe zij zich verhouden tot de anderen en het andere.

Bijlage 2: Leerlijn burgerschap NBS De Sterren

Diversiteit en identiteit

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Kennis/ inzicht	- mensen hebben overeenkomsten, verschillen en verschillende opvattingen en hoe zij zichzelf en hun thuissituatie beschrijven - mensen hebben elkaar nodig - samenlevingsvormen bespreken - wel of niet geloven, religie en levensbeschouwingen - geslacht en gender, seksuele diversiteit - familie en thuissituatie - lichamelijke en cognitieve mogelijkheden en beperkingen - cultureel erfgoed in directe omgeving en leefwereld	- de leerlingen leert over verschillen tussen mensen, in hoe zij zichzelf en hun thuissituatie beschrijven. - levensbeschouwingen en overtuigingen: bv Christendom, Islam, Jodendom, reïncarnatie - nationaliteit - culturele gewoonten - verschillende gezinssituaties en leefvormen - persoonlijke held, idool - conflicten kunnen veroorzaakt worden door tegenstellingen in belangen, opvattingen en gevoelens - cultureel erfgoed om en buiten de school	- begrippen: Godsdienstvrijheid, Vrede van Munster, Levensbeschouwingen, Multiculturele samenleving, Symboliek en rituelen, Etnische groepen in de samenleving, Vooroordelen, Jongerencultuur - ontmoeten van mensen met andere (levensbeschouwelijke) - achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties dan hun vertrouwd zijn - vormen van diversiteit: kennis over identiteit, culturen, mensbeelden en levensbeschouwelijke stromingen - inzicht in de ontwikkeling van persoonlijke identiteit, identiteit van groepen

			- politieke ideeën - culturele tradities - geschiedenis vanuit verschillende wereldperspectieven leren kennen. - Cultureel erfgoed dat betrekking heeft op thema's en tijdvakken uit de wereldoriëntatie.
Vaardigheden	- onderscheiden ik en de ander - uiten van gevoelens, wensen en opvattingen - reageren op erfgoedonderwerp of -voorwerp met associaties en herinneringen aan eigen ervaringen - samen spelen, samen werken en omgaan met elkaar (met diversiteit in bijv. sociaal-culturele achtergronden)	- inzicht in eigen kunnen, beperkingen en opvattingen - herkennen van uitingen van cultuur en religie - inzicht in verschillen - verplaatsen in de ander, perspectiefwisseling - zelf onderscheid maken tussen goed en slecht - rekening houden met opvattingen, gevoelens en wensen van de ander - dialoog over levensvragen - open staan voor betekenissen die anderen geven (waaronder experts en	- herkennen van symboliek in kunstuitingen - stereotypen herkennen - omgaan met vrijheden en beperkingen - zelf onderscheid maken tussen goed en slecht en dit vergelijken met wat gangbaar is in de samenleving - herkennen en onderkennen van vooroordelen en discriminatie bij zichzelf en anderen en bespreken hoe hiermee om te gaan. - omgaan met uitsluiting - vreedzaam, open dialoog voeren

		ervaringsdeskundigen) en reageren met associaties en herinneringen aan eigen ervaringen en (eerder opgedane) kennis. - Kunnen onderkennen van vooroordelen en uitingen van discriminatie bij zichzelf en anderen	over levensvragen die raken aan eigen identiteit en identiteit van de ander - overeenkomsten zien tussen verschillende levensbeschouwingen - verwoorden van gevoelens, levenservaringen en visie op het leven - verdiepende vragen stellen - samenhang tussen integratie behoud eigen identiteit zien - herkennen invloed media en social media op mening over andere mensen - spiegelen en met elkaar in verband brengen van eigen betekenisgeving en inzichten van anderen.
Houding/ reflectie	- respectvol omgaan met anderen - open staan voor gevoelens/emoties van anderen	- gelijkwaardigheid - eigen mening durven geven en mening, gevoelens en ideeën van anderen accepteren en respecteren	- ontwikkelen attitudes als empathie, solidariteit, respect voor verschillen en diversiteit - vanuit een open houding een dialoog voeren met andersdenkenden en zien van de

	- empathie - anderen willen helpen - belangstelling voor je omgeving (de ander, cultuur, levensbeschouwing, erfgoed)	- zelfkennis - zelfwaardering - anderen willen betrekken - openstaan voor levensvragen - openstaan voor dat situaties gevoelens oproepen die niet door iedereen hetzelfde beleeft worden - onderkennen vooroordelen/uitingen discriminatie zichzelf en de ander	- waarde in het 'anders zijn' - reflecteren op eigen (levensbeschouwelijke) identiteit en ervoor open staan deze na dialoog mogelijksterwijs bij te stellen - medeverantwoordelijk voelen voor het recht op eigen ontplooiing en dat van anderen - onderkennen van vooroordelen en discriminatie bij zichzelf en anderen en bespreken hoe hiermee om te gaan - inzien hoe sekserollen ontstaan en worden aangeleerd
Kerdoel / leergebied	Oriëntatie op jezelf en de wereld 37,38 en kunstzinnige vorming 56	Oriëntatie op jezelf en de wereld 37,38 en kunstzinnige vorming 56	Oriëntatie op jezelf en de wereld 37,38 en kunstzinnige vorming 56
Zichtbaar, voelbaar, merkbaar	• humanisme: verdraagzaamheid en tolerantie > de school is de wereld van vertrouwen; verhalen, samen-opdrachten	• <u>Wereldoriëntatie</u> : Lessen geschiedenis en aardrijkskunde (bevolking en dienstverlening)	• <u>Wereldoriëntatie</u> : Lessen geschiedenis en aardrijkskunde (bevolking en dienstverlening)

Taalrijk in de wereld

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Kennis/ inzicht	- verschillende gesprekssituaties, informatieve prentenboeken, foto's -	- verschillende gesprekssituaties en informatieve en betogende teksten met een gevarieerd aanbod aan onderwerpen die uitnodigen om op te reageren, dagen kinderen uit te zeggen wat ze ergens van vinden; ze geven aan waarom ze dat vinden. - schema's, aantekeningen en uittreksels maken en signaalwoorden en -tekens: voorbeelden, tegenstellingen, oorzaak-gevolgrelaties, middel-doelrelaties. - eenvoudige formuleren, verslagen, bij taalonderwijs en bij andere vakken	- verschillende gesprekssituaties, informatieve en betogende teksten met een gevarieerd aanbod aan onderwerpen die uitnodigen om op te reageren, dagen kinderen uit te zeggen wat ze ergens van vinden; ze geven aan waarom ze dat vinden. - samenvatting maken, redengevende structuren en voorwaardelijke structuren. - opzet inhoudelijk en goed vormgegeven tekst met duidelijk doel, publiek, opbouw, correcte zinsopbouw en spelling - zakelijke brieven, formuleren, werkstukken in het kader van oriëntatie op jezelf en de wereld.

			- Foto's met onderschrift, krantenknipsels en informatieve teksten met een gevarieerd aanbod aan onderwerpen die uitnodigen om op te reageren, dagen kinderen uit te zeggen wat ze ergens van vinden; ze proberen ook aan te geven waarom ze dat vinden - rubriceerspelletjes, volgorde van een tekst weergeven, tekst herlezen, schematiseren, onderstrepen, signaalwoorden en -tekens bij tekststructuren benutten bij schematiseren - informatieboekje, informatieposter, verslagen
Vaardigheden	- bepalen welke informatie wel/niet belangrijk is, in relatie tot eigen kennis. - Proberen aan te geven waarom die informatie	- naar andermans commentaar/inbreng vragen - argumenten ter ondersteuning van de eigen mening geven. - onderscheid tussen feiten en	- kritisch luisteren naar informatie - Informatie op waarde schatten onder meer in relatie tot de bron. - andermans standpunt in eigen

	belangrijk is (koppelen aan doel) - deze opvatting verduidelijken en illustreren - meningen herkennen (ik vind...) - meningen van de spreker vergelijken met eigen mening - proberen te vertellen of je het wel of niet eens bent met gehoorde mening(en) - Proberen aan te geven waarom informatie belangrijk is (koppelen aan studerend leesdoel) - informerend schrijven	meningen herkennen en zelf aanbrengen (in gesprek en n.a.v. tekst) - meningen herkennen die meer impliciet in een mondelinge tekst voorkomen (dus niet meer met behulp van duidelijke signaalwoorden). - meningen globaal becommentariëren vanuit de eigen mening (gesprek en n.a.v. tekst) - aangeven of je het wel of niet eens bent met de mening(en) uit de tekst. - argumenten ter ondersteuning van de eigen mening geven - standpunt vasthouden - informatie en meningen uit verschillende bronnen met elkaar vergelijken (kritisch lezen) - het waarheidsgehalte van berichten proberen te bepalen (mediawijsheid)	woorden samenvatten - tegenover elkaar staande gezichtspunten in eigen woorden formuleren - argumenten ter ondersteuning van de eigen mening geven - als discussieleider optreden - groepsleden vragen om verduidelijking van een standpunt - tot een afweging van argumenten in een discussie komen - argumenten voor een mening analyseren en vergelijken met de eigen mening. - veel voorkomende trucs en technieken om te overreden in reclame (beeld en tekst) herkennen. - evalueren van meningen en argumentaties - informatie uit verschillende bronnen met elkaar vergelijken (kritisch lezen) - informatie op waarde schatten, onder meer in relatie tot de bron
--	---	---	--

		- informerend en overtuigend/overredend kunnen schrijven	- informatie op internet kritisch selecteren, mede met het ook op betrouwbare bronnen - oordelen of een website al dan niet geschikt en betrouwbaar is als bron - informerend en overtuigend/overredend kunnen schrijven
Houding/ reflectie	- open staan voor de mening en argumentatie van anderen. - eigen ideeën op een beheerste manier delen	- open staan voor en interesse tonen in de mening en argumentatie van anderen - onderzoeken van verschil in feedback op de persoon en feedback op de inhoud	- kritische houding ten aanzien van informatie in mondelinge teksten. - hard op de inhoud, zacht op de persoon
Kerdoel/ leergebied	Nederlands 3, 6, 7 en 8. Deze kerndoelen zijn gericht op meningsvorming en (online) informatievaardigheden	Nederlands 3, 6, 7 en 8	Nederlands 3, 6, 7 en 8
Zichtbaar, voelbaar, merkbaar	• Via de methode 'Onderbouwd' worden deze aspecten aangeboden • Podium: jezelf presenteren • Hiro: je eigen mening	• Methode voor begrijpend lezen Nieuwsbegrip; actuele teksten en Estafette 3. • <u>Staal Taal</u>: werken naar producten waarin deze	• Methode voor begrijpend lezen, actuele teksten en Estafette 3. • <u>Staal Taal</u>: werken naar producten waarin deze aspecten naar voren komen

	verwoorden, delen eigen gevoelens en ervaringen. Vanaf groep 4 Code D	aspecten naar voren komen • Hiro/Code D: discussiëren, eigen mening formuleren, eigen standpunt verdedigen, argumenten gebruiken. Delen eigen gevoelens en ervaringen, verplaatsen in de ander en aangaan dialoog, reflectie op eigen opvattingen en leren omgaan met kritiek. • Podium: jezelf presenteren	• Hiro/Code D: discussiëren, eigen mening formuleren, eigen standpunt verdedigen, argumenten gebruiken. Delen eigen gevoelens en ervaringen, verplaatsen in de ander en aangaan dialoog, reflectie op eigen opvattingen en leren omgaan met kritiek. • Eigen ervaringen delen, vragen naar ervaringen van anderen, dialogiseren, filosoferen, verschillende scenario's/argumentatielijnen kunnen afwegen. • Klassenshow en musical: samen met de groep in samenwerking komen tot een voorstelling/ jezelf presenteren voor een groep.
--	---	---	---

Wederzijdse afhankelijkheid

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Kennis/inzicht	- wat je zelf kunt, doe je zelf. Als je hulp nodig hebt, krijg je die (klasgenoten, leerkracht)	- coöperatieve werkvormen die nodig zijn om samen te leren	- coöperatieve werkvormen die nodig zijn om samen te leren

	- je kunt niet alles alleen - alleen ga je sneller samen kom je verder - kennis van de omgeving (thuis, gezin, familie, klas)	- kennis van de omgeving (onderbouw + wijk, Het Hogeland, Nederland)	- kennis van de omgeving (middenbouw+wereld)
Vaardigheden	- rekening houden met de ander - samen een werkje maken of taak uitvoeren - samen spelen - voor mensen in de omgeving van de school iets goeds doen	- eigen kennis gebruiken om de ander verder te helpen - op een zelfbewuste manier hulp te vragen of juist te weigeren - zien dat een ander hulp kan gebruiken en die ook geven - hulp aanbieden in de gemeenschap	- kan via diverse werkvormen samenwerken - kan jongere kinderen verder helpen. - betrokken zijn op de ander. - in staat om binnen de regels van het spel plezier te maken en goed samen te werken - hulp organiseren voor en aanbieden aan de gemeenschap
Houding/reflectie	- omkijken naar elkaar: zie dat een ander hulp nodig heeft (samen spelen en samen werken). - gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de omgeving (klas, schoolplein)	- omkijken naar elkaar: zie dat een ander hulp nodig heeft. - Onderkennen van pesten en bewust zijn van pestgedrag - gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de omgeving (klas, schoolplein, de	- helpend opstellen - oog hebben voor elkaar, meevoelen met de ander - reflectie op verbondenheid - weerbare houding en ontdekken van het belang hiervan (op een zelfbewust manier hulp vragen,

		wijk en de natuur "Tiny Forest")	hulp weigeren, complimenten geven en aannemen, kritiek geven en ontvangen) - gezamenlijke verantwoordelijkheid voor de omgeving (klas, schoolplein, de wijk, Emmeloord en de natuur)
Kerdoel/ leergebied	Elementen uit oriëntatie op jezelf en de wereld: inhoudslijn SLO samen leven en samenwerken	Elementen uit oriëntatie op jezelf en de wereld: inhoudslijn SLO samen leven en samenwerken	Elementen uit oriëntatie op jezelf en de wereld: inhoudslijn SLO samen leven en samenwerken
Zichtbaar, voelbaar, merkbaar	• Leerlijn coöperatieve werkvormen • Hiro Solidariteit + ouders worden actief betrokken • Code D vanaf groep 4 • Sint-Maartenliedjes zingen bij de Mieden • Gastlessen: - o Mondhygiëne - o Ouders die vertellen over hun beroep	• Leerlijn coöperatieve werkvormen • Meehelpen bij "Tiny Forest" • Bijdragen aan activiteiten Het Hogeland/ Uithuizermeeden • Gastlessen: - o - o Ouders die vertellen over hun beroep - o Brandweervoorlichting • <u>Hiro/Code D</u>	• Groepsdoorbrekend werken gedurende het hele schooljaar. • Seksuele voorlichting • Gastlessen: - o Bureau Halt - o Ouders die vertellen over hun beroep - o Brandweervoorlichting - o Vuurwerkpreventie - o Verkeerslessen provincie aanbod • <u>Hiro/Code D.</u>

Democratische vorming

	Onderbouw	Middenbouw	Bovenbouw
Kennis/ inzicht	- belang leefregels afspraken: Verkennen van en beseffen van het belang van leefregels en afspraken thuis, op straat op school en in de maatschappij - leiding van mensen: beseffen dat er mensen zijn die de leiding hebben over groepen mensen op school, in hun woonplaats, in het land - recht op vrijheid van meningsuiting	- constitutionele monarchie, dictatuur, democratie, koning onschendbaar - gemeentebestuur en landsbestuur: Verkennen van doelen en mogelijke vormen van verkiezingen - politieke partijen en verkiezingen - ministers en minister-president - kennismaken met taken en werkwijze van de regering en het parlement (eed/belofte afleggen) en politie (taken en werkwijze) - begrippen: vooroordeel, discriminatie, tolerantie, emancipatie en de vrijheid van meningsuiting en hun onderlinge relatie en onderzoeken wat de effecten	- republiek: ontstaansgeschiedenis/Nederland als republiek - parlementaire democratie - indeling, werkwijze van openbaar bestuur op gemeente, provinciaal en landelijk niveau (ministeries en taken / politieke partijen) - Europese gemeenschap/VN en (Internationale) wetten - machtsmisbruik, onderdrukking, recht en onrecht (werkwijze justitie op hoofdlijnen). - rechtspraak en rechtelijke macht - kinder- en mensenrechten (verdieping) - ontstaan huidige machtsblokken in de wereld en (internationale) conflicten en wijze waarop naar oplossingen wordt gestreefd. - samenwerking tussen landen op politiek en economisch gebied en

		zijn - elk mens/kind heeft rechten - verschil leiding hebben en de baas spelen - kennismaking rol, belang van wetgeving	onderzoeken hoe dit zichtbaar is in de samenleving - aspecten verzorgingsstaat Nederland - opbouw Nederlandse onderwijsstelsel
Vaardigheden	- meedoen aan gesprekken in de groep - afspraken die in de groep gemaakt zijn nakomen - je stem laten horen bij regels en afspraken in de groep - veilig speel- en werkgedrag in en om school - ervaren dat door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen	- afspraken nakomen en in de groep oplossingen vinden bij conflicten/problemen - Oorzaken van conflicten herkennen: tekenstellingen in belangen, opvattingen en gevoelens - eigen standpunt bepalen en bijstellen - omgaan met kritiek - eigen grenzen herkennen, benoemen en bewaken (emotioneel, lichamelijk/seksueel) - je stem laten horen bij regels in de school - gezagsuitoefening en het verschil met 'de baas spelen'	- kritische vragen stellen kunnen stellen bij maatschappelijke ontwikkelingen - informatie beoordelen - eigen standpunt toelichten en verdedigen in discussie - voor- en nadelen democratie, republiek en monarchie beargumenteren - omgaan met conflictsituaties in de eigen omgeving door voor alle partijen een passende oplossing te vinden. - Je stem laten horen bij verkiezingen - Veilig deelnemen op de fiets aan het verkeer - Kunnen vergelijken van de situatie in Nederland met andere landen

		- verantwoord handelen onder verschillende omstandigheden en weersgesteldheden	als het gaat om bestuur, welvaart, cultuur en levensbeschouwing.
Houding/ reflectie	- luisteren - afspraken nakomen - respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat - respect voor de basiswaarden van de school - ervaren dat door tegenstrijdige belangen conflicten kunnen ontstaan die je samen kunt oplossen - bereidheid tot zorg voor het milieu	- gelijke behandeling jongens/meisjes - vreedzaamheid - anderen de gelegenheid geven zich te uiten - neerleggen bij een meerderheidsbesluit groep - respect van de basiswaarden in de school en omgeving van de school - verantwoordelijk zijn voor de omgeving (rechtvaardigheid)	- gelijke behandeling etnische groepen - solidariteit: rekening houden met en openstaan voor anderen - vertrouwen in instituties en instellingen - kritische houding t.a.v. maatschappelijke kwesties - respect voor de basiswaarden van de democratische rechtsstaat - verantwoordelijk zijn voor de omgeving (rechtvaardigheid)
Kerdoelen/ leergebieden	Oriëntatie op jezelf en de wereld: 34, 35, 36, 37, 39. Deze kerndoelen hebben betrekking op het samenleven in en deelnemen aan de Nederlandse democratische en pluriforme samenleving	Oriëntatie op jezelf en de wereld: 34, 35, 36, 37, 39, 53	Oriëntatie op jezelf en de wereld: 34, 35, 36, 37, 39, 47, 53
Zichtbaar,	• Gedragsverwachtingen NBS	• Gedragsverwachtingen NBS	• Gedragsverwachtingen NBS De

voelbaar, merkbaar	De Sterren • Kapstokregels in de groep • Kringgesprekken • <u>Hiro</u> • Code D vanaf groep 4	De Sterren • Kapstokregels in de groep • Gesprekken met de groep • Vertegenwoordiging in de Kinderraad • <u>Wereldoriëntatie</u> : geschiedenis en aardrijkskunde (landbouw, bevolking, industrie en dienstverlening) • <u>Hiro/Code D</u>:	Sterren • Kapstokregels in de groep • Gesprekken met de groep • Vertegenwoordiging in de Kinderraad • <u>Wereldoriëntatie</u> : projecten geschiedenis en aardrijkskunde (landbouw, bevolking, industrie en dienstverlening) • <u>Hiro/Code D</u>:
-------------------------------	---	--	---

Bijlage 3: Checklist onderwijsinhoud en teamcultuur

Checklist onderwijsinhoud

Controle september 2024 start schooljaar

Startvergadering schooljaar 2024-2025

Checkpunten	nauwelijks	voldoende	Volledig
Ons burgerschapscurriculum omvat alle inhouden die nodig zijn om onze leerdoelen te bereiken		x	
Ons burgerschapscurriculum is logisch opgebouwd en is goed afgestemd op de leerjaren en de leergebieden		x	
Ons burgerschapscurriculum sluit aan bij de behoeften van onze leerlingen.		x	
Ons burgerschapscurriculum sluit aan bij de actualiteit en bij het belang van de samenleving		x	
We vragen ons af of ons burgerschapscurriculum onbedoelde en/of onwenselijke effecten heeft	x		

Onderbouwing

Analyse besproken september 2024

BSM met van Rovict juli 2024

- We zien dat groep 7/8 van NBS De Sterren in juni/juli 2024 kennis op ruim voldoende niveau heeft. Kort gezegd; het zit goed met de kennis van onze leerlingen.

De leerkracht heeft de leerlingen specifiek gevraagd om eerlijk antwoord te geven op de vragen "attitude". We zien dat daar een verschil zit.

Onze leerlingen hebben de kennis. Ze weten hoe het "zit". Hun houding, lees

daadwerkelijk voelen en ervaren is anders. Er is hierin een discrepantie te zien.

- We zien in attitude, lees overtuiging van de leerlingen een andere houding.

Dit betekent dat we hier met Hiro lessen specifiek op in willen zetten. We zien dat een deel van onze leerlingen “overleven” en geen fijne thuissituatie hebben. Dit is voor ons lastig te veranderen. Het is goed dat we met Hiro en Code D, de gesprekken, wie we zijn en willen zijn in goed contact staan met onze leerlingen.

Checklist teamcultuur

	Nauwelijks	Meer niet dan wel	Meer wel dan niet	Volledig van toepassing
We hebben kennis van de visie van burgerschap en dragen deze actief uit				
We leven onze waarden voor				
We volgen samen scholing en bereiden lessen samen voor				
We reflecteren op lessen en situaties				
De taken en verantwoordelijkheden binnen het team zijn helder				
Het team geeft samen vorm aan burgerschap en draagt dezelfde normen en waarden uit				
Onze teamcultuur is open, we spreken elkaar aan en kunnen elkaar verder helpen				
We vertrouwen elkaar				
We durven de verschillen uit te spreken en komen samen tot een passende oplossing				
We kunnen feedback geven of kritische vragen stellen				
Kinderen en ouders worden aangesproken als hun gedrag				

niet past bij de visie				
Er worden deskundigen betrokken om zo nieuwe input te verkrijgen				

Koppelingsdocument HiRO & Burgerschap

Samen werken aan een klas vol helden!

HiRO & Burgerschap

In dit document wordt de koppeling van HiRO met de nieuwe definitieve conceptkerndoelen van Burgerschap toegelicht. Dit document werkt als naslagwerk voor de verantwoording van de burgerschapsplicht voor het Primair Onderwijs.

Het primair onderwijs richt zich steeds meer op de ontwikkeling van burgerschapsvaardigheden. Burgerschap valt naast rekenen en taal onder de basisvaardigheden. Dit document illustreert de integratie van HiRO, een sociaal-emotionele methode, met de recente definitieve conceptkerndoelen van burgerschap. Het ondersteunt om de implementatie van burgerschapsonderwijs te versterken.

Het doel van HiRO is om kinderen voor te bereiden op een actieve rol binnen de diverse maatschappij van de toekomst.

Door de integratie van HiRO is burgerschap geen apart vak meer, maar een geïntegreerd onderdeel van het curriculum. De FUNDamentlessen,

Belevenslessen en overige onderdelen van HiRO bieden een uitgebreid programma dat aansluit bij een groot aantal definitieve conceptuele doelen voor burgerschap zoals vastgesteld door SLO. Hierdoor bieden de FUNDamentlessen en Belevenslessen een grote dekking van de inhoudelijke aspecten van de nieuwe definitieve burgerschap conceptkerndoelen.

Dit document beschrijft specifiek hoe de doelen worden behandeld in de lessen van HiRO. Burgerschapsonderwijs biedt kinderen een veilige leeromgeving waarin ze actief leren participeren in onze diverse democratische samenleving. Door middel van de definitieve conceptkerndoelen wordt de nadruk op het omgaan met anderen en het actief deelnemen aan de maatschappij verder versterkt in ons onderwijssysteem. Op school krijgen kinderen de kans om democratische waarden toe te passen en hun eigen standpunten hierover te ontwikkelen. De maatschappij verwacht dat individuen vanuit hun persoonlijke idealen, waarden en normen een positieve bijdrage leveren. Het is van groot belang dat kinderen op school deze vaardigheden kunnen oefenen en ontwikkelen.

Achterliggende visie

HiRO vindt zijn oorsprong in de filosofie van het judo. Vanuit die gedachte is ook onze visie op burgerschap gebouwd. Er zijn twee belangrijke principes, die de basis vormen van hoe HiRO naar burgerschap kijkt.

Een van de fundamentele principes hiervan is "Jita Kyoei", wat impliceert dat door elkaar te ondersteunen en belangeloos te handelen, de gehele groep harmonieus en als één geheel kan opereren, waarbij de energie van de groep optimaal wordt benut. Dit principe sluit nauw aan bij het concept van burgerschap: we streven ernaar dat kinderen actief deelnemen aan onze samenleving en op een positieve manier bijdragen.

Jita Kyoei - Algemeen welzijn voor iedereen.

Het is daarnaast ook geïnspireerd op het principe "Seryoku Zenyo". Wat vertaald kan worden naar: het beste gebruik maken van je energie, ten dienste van jezelf én de ander. Zo leren kinderen om bewust om te gaan met hun kracht, keuzes en invloed. In een wereld vol diversiteit en verandering ontdekken zij wat vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit betekenen in hun dagelijks leven. Zo zetten kinderen hun energie, op een slimme manier, in voor iets goeds in de klas, op het schoolplein en daarbuiten.

Seryoku Zenyo - maximaal resultaat met minimale inspanning (ten dienste van het goede).

Tijdens de lessen van HiRO worden kinderen onder andere bekend gemaakt met ideeën zoals: "Het gaat er niet om dat je beter bent dan anderen, maar dat je beter bent dan wie je gisteren was". En in de FUNdament- en Belevenslessen van HiRO leren kinderen o.a. dat diversiteit binnen de groep een verrijking is en bijdraagt aan de kracht van de groep. Het durven maken van fouten wordt aangemoedigd, waarbij de nadruk ligt op het leren van deze fouten voor de toekomst. Kinderen ontwikkelen vaardigheden om effectief te functioneren als onderdeel van een groep, terwijl ze tegelijkertijd hun eigen identiteit behouden.

Bij HiRO zien we burgerschap als iets dat je niet leert uit een boek, maar vooral door te doen, te ervaren en te voelen. Kinderen groeien op in een wereld vol diversiteit, snelle verandering en keuzes. Om daarin stevig te staan, leren ze bij HiRO wat het betekent om samen te leven, verantwoordelijkheid te nemen en bij te dragen aan een gemeenschap. Onze lessen brengen de nodige (basis)waarden tot leven in de klas. Ook met gesprekken, maar vooral via beweging, samenwerking en reflectie. Zo bouwen we aan kinderen die niet alleen weten wat burgerschap is, maar het elke dag doen.

Domein: Democratische oefenplaats

Kerdoel 19: De school geeft vorm aan de democratische oefenplaats.

“Leerlingen oefenen om in de schoolcontext op een democratische manier samen besluiten te nemen, verantwoordelijkheid te dragen en respectvol met elkaar om te gaan.”

De democratische oefenplaats geeft aandacht aan een veilige en inclusieve schoolomgeving waarin iedereen welkom is en respect heeft voor de ander.

Bij HiRO zien we de klas als een oefenplaats voor democratisch samenleven.

Activiteiten zoals het opstellen van de groepsafspraken tijdens het invullen van de Waardenposter dragen bij aan deze cultuur. De Waardenposter fungeert als grondwet van de klas, zo willen wij het samen. Na elke HiRO les wordt gecontroleerd of de afspraak nog voor iedereen klopt, of iedereen zich eraan houdt en indien nodig wat er veranderd moet worden. De kinderen leren dat zij verantwoordelijkheid dragen voor een fijne groeps sfeer, zij doen hier actief hun best voor middels inspraak en besluitvorming.

Respectvol communiceren (online en offline) wordt uiteraard aangeboden in de waarde Respect, maar ook bij andere waarden zoals Vertrouwen, Samenwerken of Weerbaarheid. Door te werken vanuit waarden als Respect, Samenwerking en Discipline ervaren zij wat vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit betekenen in de praktijk.

Kinderen worden aangemoedigd om kritisch na te denken en hun eigen conclusies te trekken. We leren kinderen tijdens de HiRO lessen dat iedereen erbij hoort en zichzelf mag zijn, deze vaardigheden kunnen kinderen hierna toepassen in hun leven.

Het is essentieel dat het schoolteam samen een heldere visie ontwikkelt op het gebied van sociaal-emotionele ontwikkeling en burgerschap. Daarom begint een HiRO-school altijd met een onboarding waarbij HiRO wordt geïntroduceerd en het team gezamenlijk nadenkt over de schoolvisie. Op welke wijze is de school een oefenplaats voor de democratische cultuur, waar is nog ruimte voor verbetering?

Het bespreken van actualiteit en maatschappelijke vraagstukken in samenhang met verschillende leergebieden is een onderdeel dat minder expliciet in de HiRO lessen aan bod komt. Dit omdat de focus van HiRO op het gedrag ligt. We stimuleren kinderen om na te denken over wat het juiste gedrag is in een situatie, deze vaardigheid is belangrijk bij het bespreken van maatschappelijke vraagstukken. Daarbij leren de kinderen tijdens HiRO lessen beter samenwerken en respect te hebben voor de mening van een ander. Deze vaardigheden zorgen ervoor dat het bespreken van actualiteit na het kijken van bijvoorbeeld het jeugdjournaal op een prettige manier kan verlopen.

Domein: Samenleven in een democratische rechtsstaat

Kerdoel 20: De leerling leert over samenleven in een democratische rechtsstaat.

20A De leerling redeneert over het belang van basiswaarden van de democratische rechtsstaat.

HiRO werkt indirect en ervaringsgericht aan dit kerndoel: kinderen beleven de waarden in hun gedrag, maar leren (nog) niet systematisch over de grondwet, kinderrechten of maatschappelijke instituties. HiRO legt de praktische basis waarop scholen later kunnen voortbouwen met meer kennisgerichte burgerschapslessen.

HiRO legt de ervaringsgerichte basis voor het begrijpen van de democratische rechtsstaat. In de lessen ervaren kinderen wat vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit betekenen in hun dagelijks gedrag: jezelf kunnen zijn, samen afspraken maken en rekening houden met anderen. Ze oefenen met meningsverschillen, conflicten oplossen en elkaars grenzen respecteren. Daarmee ontwikkelen ze de sociale en morele vaardigheden die nodig zijn om later over deze waarden te kunnen redeneren.

HiRO benoemt de basiswaarden niet in juridische zin, maar vertaalt ze naar herkenbare waarden en situaties in de klas. Kinderen leren dat vrijheid niet betekent “doen wat je wil”, maar bestaat uit ruimte geven aan elkaar en compromissen sluiten. Ze ervaren dat gelijkwaardigheid inhoudt dat iedereen mee mag doen, ongeacht niveau, achtergrond of taal. En dat solidariteit zichtbaar wordt in hoe je elkaar helpt, steunt en samenwerkt.

Onderwerpen als de Grondwet, kinderrechten en maatschappelijke instituties komen in HiRO niet expliciet aan bod, maar de methode biedt concrete gedragsvoorbeelden die een voedingsbodem vormen voor die kennis. Scholen kunnen dit verdiepen door de waarden uit HiRO te verbinden met actuele thema's of lessen uit vakken als wereldoriëntatie of taal.

Zo draagt HiRO bij aan het ervaren en doorleven van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat als stap vóór het leren redeneren erover.

Domein: Samenleven in een democratische rechtsstaat

20B De leerling verkent hoe die kan omgaan met diversiteit in de samenleving.

HiRO helpt kinderen om zichzelf en elkaar beter te leren kennen, en om verschillen te zien als kracht. Binnen de veilige context van de klas en school oefenen kinderen dagelijks met acceptatie, empathie en samenwerking. Ze leren dat iedereen erbij hoort, ongeacht achtergrond, taal, geloof, geslacht of mogelijkheden.

De lessen bieden veel ruimte voor persoonlijke inbreng en perspectieven. Kinderen delen ervaringen, oefenen met luisteren zonder oordeel en leren woorden geven aan gevoelens of grenzen. Zo ontwikkelen ze begrip voor anderen en zelfvertrouwen in wie zij zijn.

Thema's als stereotypering, discriminatie en uitsluiting worden binnen HiRO niet als kennis lessen of los thema behandeld, maar wel actief beleefd en besproken binnen de waarde Respect en haar subwaarden. Tijdens lessen en groepsopdrachten oefenen kinderen met actief luisteren, ruimte geven aan verschillen en opkomen voor elkaar.

Wanneer situaties van buitensluiting of ongelijkheid zich voordoen in de groep, biedt HiRO de taal, structuur en reflectie om dit te herkennen en om te zetten in positief gedrag. Zo leren kinderen in de praktijk wat respectvolle omgang en gelijkwaardigheid betekenen, zonder dat dit als apart thema wordt aangeboden.

Zo draagt HiRO bij aan het verkennen van diversiteit via ervaring: kinderen leren zichzelf zien als onderdeel van een groep waarin verschillen bestaan en juist samen iets moois vormen.

Domein: Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

Kerdoel 21: De leerling doet ervaringen op met democratische en maatschappelijke betrokkenheid.

21A De leerling verkent mogelijkheden om democratisch te handelen.

Bij HiRO leren kinderen in de praktijk wat democratisch handelen betekent. Elke les vraagt om samenwerking, luisteren naar elkaar en samen beslissen over wat werkt in de groep. De Waardenposter en klasafspraken zijn hierbij een belangrijk hulpmiddel: leerlingen bedenken samen de regels van hun klas, bespreken of ze nog passen en maken samen aanpassingen als dat nodig is. Zo ervaren ze dat iedere stem telt en dat je invloed hebt op de groep.

Tijdens lessen oefenen kinderen met meningen uiten, argumenten uitwisselen, compromissen sluiten en omgaan met verschillen. De leerkracht begeleidt dat proces door vragen te stellen in plaats van antwoorden te geven, zodat leerlingen leren nadenken over de gevolgen van hun keuzes.

Formele vormen van inspraak, zoals verkiezingen of vertegenwoordiging in een leerlingenraad, zijn geen vast onderdeel van HiRO, maar de sociaal-emotionele vaardigheden die daarvoor nodig zijn (zoals luisteren, verwoorden, overleggen en omgaan met teleurstelling) worden structureel geoefend in de HiRO-lessen.

Zo ondersteunt HiRO scholen om van de klas een oefenplaats voor democratisch handelen te maken: kinderen leren niet alleen wat inspraak is, maar ervaren hoe het voelt om samen tot besluiten te komen, verantwoordelijkheid te nemen en verschil van mening respectvol te hanteren. En precies dat is waar HiRO heel sterk in is: niet via formele structuren zoals “verkiezingen” of “leerlingenraad”, maar via dagelijkse mini-oefeningen in inspraak, overleg en gezamenlijke verantwoordelijkheid binnen de klas.

Domein: Vormgeven aan democratische en maatschappelijke betrokkenheid

21B De leerling verkent mogelijkheden om bij te dragen aan de samenleving.

HiRO helpt kinderen ontdekken dat hun gedrag invloed heeft op het welzijn van zichzelf en van anderen. In de lessen oefenen leerlingen met verantwoordelijkheid nemen, samenwerken, helpen en zorg dragen voor elkaar. Eerst in de klas, daarna op het schoolplein en daarbuiten. Zo ervaren ze dat bijdragen aan een fijne groep of (school)gemeenschap de eerste stap is naar bijdragen aan de samenleving.

Waarden als Discipline, Samenwerken, Respect en Vertrouwen vormen de kern van dit proces. Kinderen leren dat hun keuzes ertoe doen, dat iedereen een rol heeft in hoe het samen gaat, en dat kleine daden van behulpzaamheid of eerlijkheid grote betekenis kunnen hebben.

HiRO behandelt maatschappelijke of duurzaamheidsvraagstukken niet expliciet, maar biedt wel de houding en vaardigheden die nodig zijn om die thema's later bewust te onderzoeken: empathie, rechtvaardigheidsgevoel en het vermogen om actie te ondernemen vanuit waarden. HiRO nodigt scholen uit om deze vaardigheden te koppelen aan schoolbrede of lokale initiatieven, zoals hulpacties, milieuprojecten of burgerschapsdagen.

Zo draagt HiRO bij aan de vorming van betrokken kinderen die leren dat samenleven niet vanzelf gaat, maar iets is waar je elke dag aan bijdraagt in kleine én grote gebaren.

Tot slot: de kracht van het doen

Bij HiRO geloven we dat burgerschap niet begint met woorden, maar met daden. In elke les, op het plein en in het gesprek na afloop oefenen kinderen met samenleven: luisteren, keuzes maken, elkaar helpen en grenzen stellen. Dat zijn de bouwstenen van een democratische samenleving.

HiRO ondersteund met aanpak: 45-30-25

- 45% expliciet (lessen):

HiRO-lessen waarin leerlingen doelgericht oefenen met o.a. respect, samenwerken, grenzen, empathie en discipline. Altijd: doen, oefenen en reflecteren.

- 30% impliciet (cultuur):

Routines, rituelen en rollen (leerkracht als rolmodel). Denk aan start- en afsluitrituelen, conflicthantering, verantwoordelijkheden en taalgebruik in de klas.

- 25% eerlijk en bewust (co-creatie):

Wij claimen zelf niet het hele domein. Thema's die verdiepend beleid vragen (bv. mediawijsheid, burgerschapsprojecten buiten de klas, participatieorganen) pakken we samen op met school en partners. HiRO adviseert, faciliteert en levert praktische keuzes.

Door de waarden dagelijks te beleven, groeit er iets wat verder reikt dan de klas, een generatie kinderen die weet: burgerschap is niet iets wat je leert, het is iets wat je doet.

Meer over HiRO

HiRO is dé lesmethode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling. HiRO is een schoolbrede en gebruiksvriendelijke lesmethode die resulteert in een veilig pedagogisch klimaat, gebaseerd op de **filosofie van judo**.

Als leerkracht ben je elke dag bezig met de ontwikkeling van je klas. Cognitief, maar ook sociaal-emotioneel. Hoe zorg je dat elk kind in z'n kracht staat?

HiRO helpt je; het is onze missie om op een speelse manier bij te dragen aan de sociaal-emotionele ontwikkeling van basisschoolkinderen.

Onze lesmethode is gebaseerd op **ervarend leren**. Naast praten ook doen! HiRO helpt kinderen hun emoties te beheersen, het respect voor elkaar groeit en zij zullen weerbaar zijn door hun eigen grenzen te kennen. Dit met als doel om kinderen voor te bereiden op een toekomst waarin ze met zelfvertrouwen omgaan met de uitdagingen die het leven biedt.

Blijf bouwen aan een klas vol helden!

Sociaal-emotionele ontwikkeling stopt niet na een les. Het is de basis voor een veilige, fijne en sterke schoolomgeving. Door de HiRO-waarden overal in school toe te passen, help je kinderen om deze vaardigheden echt eigen te maken.

Kaart	Kwaliteitshandboek NBS De Sterren
	Kwaliteitskaart Burgerschapsvorming NBS De Sterren
Verantwoordelijke	Werkgroep leerkracht Kristel N. groep 7/8 (coördinator Burgerschap) en directie Mathilde Lievers Monitoring is de directie eindverantwoordelijke
Geëvalueerd	Kristel N. (coördinator Burgerschap, leerkracht groep 7/8) Mathilde Lievers (directie, eindverantwoordelijk voor monitoring) Datum: november 2025 Burgerschap 1. Meting Rovict (juni 2024 en juni 2025) • Data zijn geanalyseerd volgens <i>data – duiden – doelen – doen</i>. • De analyse Rovict geeft de focusgebieden voor 2025–2026 duidelijk aan. • Zie document afname juni 2025 en de vergelijking van 2 jaren. Beeld van de leerlingen: • De leerlingen beschikken over voldoende kennis en geven inhoudelijk juiste antwoorden. • Op het gebied van persoonlijke attitude ontstaat een zorgelijker beeld. • We zien dat leerlingen sterk gericht zijn op eigen belang. Dit past bij onze leerlingpopulatie, waarbij <i>overleven</i> en <i>voor jezelf zorgen</i> een kernmechanisme is. Impliceert voor de school: • Extra nadruk op samen, verbinding en inspelen op dagelijkse situaties. • Het pedagogisch handelen van de leerkracht is hierin essentieel. 2. Ingezette middelen en aanpak • Hiro (inclusief judolessen) biedt structurele handvatten en uitgewerkte burgerschapslessen. • Code D met de burgerschapslijn ondersteunt het

	behalen van schooldoelen. - Gedrag is een Vak (zie kwaliteitskaart NBS De Sterren) maakt zichtbaar hoe gedrag wordt aangeleerd en geoefend. 3. Evaluatie en borging - Volgend evaluatiemoment: november 2026 (zie jaarkalender Kwaliteitshandboek). - Borging en monitoring verlopen via de PDCA-cyclus, zoals opgenomen in het Handboek Kwaliteitszorg NBS De Sterren. Volgend evaluatie moment november 2026 (zie jaarkalender Kwaliteitshandboek) Zie handboek Kwaliteitszorg NBS De Sterren Borging en monitoring (PDCA Cyclus)
--	--

Doel:

Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:

a) Het bijbrengen van respect voor en kennis van basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school;

b) het ontwikkelen van de sociale en maatschappelijke competenties die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de Nederlandse democratische samenleving; en

c) het bijbrengen van kennis over en respect voor verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.

In kindertaal (doel: Burgerschap)

Ik kan nadenken "Is dit goed voor mij, is dit goed voor de ander?" en dan maak ik de juiste keuze.

Achtergrondinformatie:

Het team van NBS De Sterren heeft in schooljaar 2023-2024 een analyse van diverse domeinen t.a.v. het curriculum gedaan en de reflectie van team NBS De Sterren t.a.v. dit curriculum en Burgerschapsonderwijs. De uitkomsten zijn besproken in het team. Het team beschikt over een doorgaande lijn voor sociaal emotionele ontwikkeling en gebruikt de methode Hiro.

De school gebruikt voor wereldoriëntatie de methode Code D. In beide methoden zit een leerlijn Burgerschap. De school heeft een eigen leerlijn ontwikkeld. De methoden worden gebruikt als hulpmiddel om de doelen te halen.

De school heeft bij haar leerlingen uit groep 7/8 de BSM toets Rovict afgenomen, deze is gemaakt door de universiteit van Amsterdam. Deze is door de school geanalyseerd en met het team besproken. De werkgroep heeft de scholingsmodule rond Burgerschap (CED groep Rotterdam) gevolgd. De school heeft een aantal beleidskeuzes gemaakt en deze weggezet in bouwstenen en gekoppeld aan leerlijnen.

Wat is zichtbaar:

Er is een doorgaande lijn burgerschap welke is geïntegreerd binnen de school waar gewerkt wordt aan het gestelde doel in “Kindtaal” met alle daarbij behorende facetten. De school deed al veel aan Burgerschap en heeft dit nu beschreven en expliciet gemaakt.

Scholing

CED groep Rotterdam (werkgroep Burgerschapsvorming).

De werkgroep deelt haar kennis met het team in Onderwijs en Kwaliteitsbesprekingen/vergaderingen.

Opzet

De school heeft in een document Burgerschap haar aanbod beschreven.

De school heeft bijlagen welke actueel worden gehouden en gekoppeld zijn aan het Schoolplan 2024-2028.

De school werkt cyclisch aan Burgerschap. Er wordt gebruik gemaakt van Hiro, Code D met een doorgaande lijn waarin ook de SLO doelen voor Burgerschap worden aangeboden. De school heeft eigen focus gebieden. De school meet haar onderwijs middels summatieve toetsing Rovict BSM.

Voorwaarden	
Missie/Visie	Het schoolteam kent de missie/visie van NBS De Sterren. Alles wat zij doet is gericht op verwezenlijken van de missie/visie.
Leefklimaat	Aandacht voor groepsvorming, ouderbetrokkenheid en positief en sterk schoolklimaat. Veiligheid (Piramide van Maslov) NBS De Sterren is een Hiro school en kiest voor de totale aanpak met als doel het zelfvertrouwen van leerlingen te vergroten, trots zijn op zichzelf en daarnaast omzien naar de ander.
Methodieken en	Hiro methode voor sociaal emotionele ontwikkeling

afspraken rond methodieken	(oorsprong vanuit Judo) Code D Wereldoriëntatie en Burgerschapslijn Afspraken zijn gemaakt in een leerlijn en in kwaliteitskaarten Begrijpend lezen (Estafette 3 en Nieuwsbegrip)
	Jeugdjournaal Debat in de klas Boekenkring (DEBOS) Nieuwskring
Excursies	Kerk Moskee Kamp Westerbork Gemeentehuis Het Hogeland
Stichting Leerkrachtbord Op NBS De Sterren "Ontwikkelbord"	Monitoren van de doelen Alles gericht op "Wat worden leerlingen hier beter van?"
Cyclisch werken	
	De school heeft een document Burgerschapsvorming met daarin het beschreven aanbod (globaal)
	De school heeft haar leerling populatie in beeld en actueel Dit is op groepsniveau en schoolniveau beschreven
	De school heeft de 7 bouwstenen van Burgerschapsonderwijs uitgewerkt en gericht op wat de leerlingen daadwerkelijk leren.
Rovict BSM voor groep 7 en 8	De school neemt jaarlijks vanaf de voorjaarsvakantie tot de zomervakantie de Rovict af. Voorkeursmaand: mei De school analyseert de uitkomsten.
Analyse rapportage BSM en andere data	De school werkt volgens het 4D principe Data verzamelen, Data duiden, doelen stellen en vervolgens doen.
	Het school kiest jaarlijks een sociale taak uit en werkt deze in groep 1-8 uit. Schooljaar 2024-2025 Afhankelijk van uitkomst ROVICT

Rollen / taken en verantwoordelijkheden:

Rol	Taken en verantwoordelijkheden
Burgerschap coördinator	- Kristel Nickolson (leerkracht groep 7/8) samen met Mathilde Lievers (directie)
Leerkracht	- Geeft de lessen uit de o.a. methoden en focust zich op de leerlijnen en de kennis/attitude/vaardigheden die de school bij een thema heeft beschreven.
Onderwijs en Kwaliteits besprekingen	- Overlegmomenten met de leerkrachten organiseren om de schoolbrede afspraken te evalueren en te monitoren - Jaarlijks wordt de kwaliteitskaart besproken en geactualiseerd.
Werkgroep Burgerschap (IB-er, Burgerschap coördinator en directie)	- Cyclisch karakter van Burgerschap borgen.
Directeur	- Faciliteren van teambijeenkomsten, waaronder informeren bij het team of de schoolbrede afspraken up to date zijn en gedragen worden. - Evt. de schoolanalyse met de IB-er en de werkgroep bespreken en evt. vervolgacties uitzetten.

Bouwstenen Burgerschap en bronnenboek NBS De Sterren

Bijlage 3

Missie en Visie

Onze visie op Burgerschap is door het team als volgt verwoord:

*Door open te staan voor diversiteit ontwikkel je kennis over jezelf en de wereld om je heen. Een veilig klimaat en het in aanraking komen met verschillende perspectieven is een voorwaarde om je eigen mening te leren vormen. Zo leer je dat je het niet met iedereen eens hoeft te zijn, maar je leert wel jezelf te kunnen verplaatsen in een ander. Je leert jezelf en de ander te begrijpen, bent in staat om de dialoog over verschillen aan te gaan en te verbinden. Kritisch durven zijn, is in de tijd waarin we leven en in onze democratie belangrijk, maar je laat de ander wel in zijn waarde. **Op NBS De Sterren krijgt ieder kind de ruimte om zijn eigen identiteit te ontwikkelen, zodat ze stevig geworteld in de maatschappij (het nu) komen te staan.***

“Haal het beste uit jezelf”

In kindertaal (doel: Burgerschap) Ik kan nadenken “Is dit goed voor mij, is dit goed voor de ander?” en dan maak ik de juiste keuze.

Onze visie op burgerschap sluit nauw aan bij onze visie als neutrale school. De kernwaarden van onze school **‘respect’, ‘veiligheid’, ‘verantwoordelijk’, ‘samen’** en **‘groei’,**

Onze leerlingen geven ons terug dat onze school een fijne plek is om naar toe te gaan.

Hoe zorgen we voor een positief groepsklimaat?

We werken met de volgende vier groepsnormen die mede bijdragen aan een positief groepsklimaat:

1. veilig mogen voelen,
2. elkaar willen respecteren,
3. **positief** met elkaar communiceren.
4. Helpen. (omzien naar de ander en met elkaar samenwerken)

Onze school zien we als belangrijk onderdeel van de samenleving. Ieder kind krijgt een veilige plaats op onze school. Goed onderwijs en op een **veilige** en prettige manier met elkaar **omgaan**, leiden tot passende **groei** en persoonlijke ontwikkeling. Wij vinden het belangrijk om in **verbinding** te staan met onze **samen**leving, waar veel culturen bij elkaar komen. Kinderen zijn vanaf het moment dat ze geboren zijn lid van de samenleving. We richten ons op het “nu” en “de toekomst”.

NBS De Sterren is een springplank naar de volgende ontwikkelstap in de samenleving

en dat is het Voortgezet Onderwijs

Onze drijfveer is dat op onze school kinderen zich gezien en gekend weten en dat ze voelen dat we om ze geven. We geloven dat je met plezier naar school gaat als je veilig voelt, er respect is voor elkaar. Je bent jij en ik ben ik. We (mogen) verschillen en horen bij elkaar op deze school. **We begeleiden onze kinderen om flinke en moedige kinderen te worden die verantwoordelijk zijn.**

We werken vanuit helder geformuleerde gedragsverwachtingen:

1 We zijn vriendelijk en respectvol.

2. We helpen elkaar.

3. We luisteren naar elkaar.

4. We zijn zuinig op spullen

5. We zijn rustig in de school

6. Iedereen hoort erbij

Dit zorgt voor een schoolbreed evenwichtig leefklimaat. Wij staan voor goed onderwijs en dat kinderen uitstromen naar een vorm van Voortgezet Onderwijs dat bij hen past. Daar zetten we ons als team elke dag voor in en zijn we op aanspreekbaar. We zijn trots op de waardering die kinderen en ouders ons geven in tevredenheidsonderzoeken. Dit willen we blijven vasthouden.

Onze kernwaarden en wat betekenen deze concreet?

Veiligheid

Wij zijn veilig voor jou en jij bent veilig voor de groep.

Respect

Jij bent jij en ik ben ik. Wij mogen en kunnen van elkaar verschillen. Met elkaar horen we bij "het team" van NBS De Sterren en stimuleren we elkaar met opstekers!

Verantwoordelijkheid

Stapje voor stapje zal je in verantwoordelijkheid groeien. Je zult hier groeien in eigenaarschap. Jij bent verantwoordelijk voor wat je doet en maakt zelf keuzes. Op deze school geven we geen straf. We geven consequenties. We zijn helder in wat we verwachten. Maak je een andere keus dan kies je zelf voor een consequentie. Je bent zelf verantwoordelijk voor wat je doet.

Samen

Het is een rijk woord.

Samen werken, samen leren, samen leven, rekening houden met elkaar, vriendschap, verschillen, in een ander verplaatsen. Stap voor stap geven we invulling aan dit rijke woord.

Groei

“Worden wie je bent”, is een slogan. Om te worden wie we zijn, geloven we dat jong en oud elke dag mag en kan groeien.

Dit komt voort uit: **Wij zien ieder mens als uniek, sociaal en met eigen talenten.**

Ieder dient kansen te ontvangen zich te ontwikkelen tot een kritisch denkend en zelfstandig mens. Vanuit respect zien wij om naar elkaar, leren en ontwikkelen wij met plezier. Wij bundelen de krachten van de ander en onszelf en ontwikkelen zo een “derde weg”.

Wetsartikel

Respect voor en kennis van de basiswaarden van de democratische rechtsstaat, zoals verankerd in de Grondwet, en de universeel geldende fundamentele rechten en vrijheden van de mens, en het handelen naar deze basiswaarden op school.

Bouwstenen

1. Vrijheid en gelijkheid 3. Democratische cultuur 6. Solidariteit Toelichting • De basiswaarden die genoemd worden in de wet, komen terug in bouwsteen 1 en 6.

Toelichting

De basiswaarden die genoemd worden in de wet, komen terug in bouwsteen 1 en 6. • Het handelen naar deze basiswaarden past binnen bouwsteen 3. Binnen deze bouwsteen verkennen leerlingen de waarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en de spanning daartussen.

Burgerschapsrelevante kerndoelen PO kerndoelen

OJW 37 De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemene aanvaarde waarden en normen.

NL 3 De leerlingen leren informatie te beoordelen in discussies en in een gesprek dat informatief of opiniërend van karakter is en leren met argumenten te reageren.

NL 6 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het lezen van school-en

studieteksten en andere instructieve teksten, en bij systematisch geordende bronnen, waaronder digitale bronnen.

NL 7 De leerlingen leren informatie en meningen te vergelijken en te beoordelen in verschillende teksten.

NL 8 De leerlingen leren informatie en meningen te ordenen bij het schrijven van een brief, een verslag, een formulier of een werkstuk. Zij besteden daarbij aandacht aan zinsbouw, correcte spelling, een leesbaar handschrift, bladspiegel, eventueel beeldende elementen en kleur.

De 7 bouwstenen voor Burgerschapsonderwijs

Bouwsteen 1: Vrijheid en Gelijkheid over de fundamentele rechten en vrijheden van de mens zoals vastgelegd in nationale en internationale wetten en verdragen (mensenrechten, kinderrechten, vrijheidsrechten).

Bouwsteen 2: Macht en inspraak over de inrichting van ons staatsbestel en de instituties, procedures en mechanismen die macht reguleren en inspraak mogelijk maken.

Bouwsteen 3: Democratische cultuur over omgangsvormen die door democratie worden bevorderd en die haar ook mogelijk maken: vreedzaamheid, verdraagzaamheid, de bereidheid de ander te (h)erkennen als gelijkwaardige en op gelijke voet met hem, haar of hen te communiceren.

Bouwsteen 4: Identiteit over manieren waarop individuen en groepen zich (willen, kunnen) definiëren en in de publieke ruimte manifesteren.

Bouwsteen 5: Diversiteit over manieren om ervoor te zorgen dat ieder individu en elke groep gelijkwaardig kan deelnemen aan de samenleving.

Bouwsteen 6: Solidariteit over solidariteit en rechtvaardigheid en manieren om vorm te geven aan onze morele betrokkenheid op anderen.

Bouwsteen 7: Digitaal samenleven over de invloed van de digitalisering op burgerschap en over het bespreken van maatschappelijke kwesties rond burgerschap

in de digitale (online) wereld.

Vrijheid en Gelijkheid

Een democratische rechtsstaat maakt een vrije, diverse samenleving mogelijk. Om te functioneren in een democratische rechtsstaat is het wezenlijk dat leerlingen kennis verwerven van en betekenis geven aan de basiswaarden: Vrijheid, Gelijkheid & Solidariteit

Vrijheid en Gelijkheid

Leerlingen groeien op in een democratische cultuur waarin zij vrij zijn om fundamenteel met elkaar van mening te verschillen. Leerlingen leren over en van ervaringen met de basiswaarden die ten grondslag liggen aan de democratische rechtsstaat, zoals deze staan in:

Het Europees Verdrag tot bescherming v/d Rechten v/d mens en de fundamentele vrijheden De Universele Verklaring van de Rechten v/d Mens Het Internationale Verdrag voor de Rechten v/h Kind

Ook leren zij van ervaringen met de rechten en plichten die hieruit voortvloeien. Over de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en hun verhouding tot elkaar is debat. Daarbij kunnen grondrechten met elkaar botsen. Ook over het functioneren van de democratie en de rechtsstaat bestaat verschil van mening.

Ondersteunende Bronnen

Kristel vragen vormgeving net als Anouk heeft gedaan. Doordruk button

Mogelijk zo de pagina's kunnen overnemen uit ADOBE

Nieuwsbrief Mensenrechten

<https://resources.wikiwijs.nl/file/38c965d2-9a33-474e-81db-0a7b1c5eac12>

Poster Kinderrechten

<https://www.unicef.be/nl/education/poster-ken-je-rechten>

Lespakket groep 7/8

Because I'm a girl

<https://resources.wikiwijs.nl/file/ad88310-5ea9-45aa-8d18-83e3a7ca591a>

Toolbox Mensenrechten op school

<https://publicaties.mensenrechten.nl/publicatie/d96fd19d-5ab0-451d-b844-1b78e43428f5>

Grondwet; het fundament van de Nederlandse Democratie

(Klokhuisfilm 9-12 jaar 2020)

<https://schooltv.nl/video/de-grondwet-het-fundament-van-de-nederlandse-democratie/>

Op onze school leren leerlingen bij Vrijheid en Gelijkheid

Wat er wordt verstaan onder de basiswaarden en hoe deze (concreet) tot uiting kunnen komen in de klas, school en omgeving.

De grond-, mensen- en kinderrechten kennen en het belang hiervan.

Welke kaders de rechtsstaat biedt voor rechten en vrijheden.

Het verschil tussen regels en afspraken.

Het belang van regels en afspraken thuis, op school en in de publieke ruimte. En waarom deze van elkaar kunnen verschillen.

Dat zij vrijheid hebben in het maken van keuzes, daarbij rekening houdend met de vrijheid van anderen en de geldende afspraken in de omgeving

Bouwsteen 1: Vrijheid en Gelijkheid

Onderbouw primair onderwijs

Onze onderbouwleerlingen ervaren dat er in de omgang tussen mensen regels en afspraken bestaan over hoe met elkaar en met spullen om te gaan. Ze ontwikkelen inzicht in het belang van regels en afspraken om op een prettige manier samen te zijn. De eigen vrijheid is begrensd door de vrijheid van de ander: iedereen heeft dezelfde rechten.

Leerlingen leren:

- het belang van regels in de klas en op school voor spelen en samenwerken;
- leefregels en afspraken thuis en in de omgeving te benoemen en te vergelijken;
- dat ze vrijheid hebben in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas;
- dat iedereen rechten en plichten heeft.

Bovenbouw primair onderwijs

In de bovenbouw ervaren onze leerlingen dat de regels en afspraken in de directe leefomgeving van bijvoorbeeld de klas- en thuissituatie kunnen verschillen. Ze ontwikkelen het inzicht dat ook in de bredere samenleving regels en afspraken gelden. Ze kunnen dit in verband brengen met de democratische rechtsstaat (bovenbouw). Door oefening ontwikkelen leerlingen inzicht in de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit en mogelijke spanning tussen deze basiswaarden. Ze leren dat de rechten die ze hebben voortkomen uit grond- rechten, mensenrechten en kinderrechten. Ze leren ook dat deze rechten niet voor iedereen in de wereld gewaarborgd zijn en gerespecteerd worden.

Leerlingen leren:

- over de basiswaarden vrijheid, gelijkheid en solidariteit van de democratische rechtsstaat;
- over grondrechten, mensenrechten en kinderrechten en het belang ervan;
- dat iedereen gelijke rechten heeft die universeel zijn en onlosmakelijk met elkaar verbonden;
- dat de rechtsstaat kaders biedt voor rechten en vrijheden en bescherming tegen willekeur en machtsmisbruik;
- over de waarborging van en het respect voor die rechten hier en daar;
- over het belang van regels en afspraken thuis en op school en deze te vergelijken met die in de publieke ruimte;
- waarom ze vrijheid hebben in het maken van keuzes, rekening houdend met de keuzes van medeleerlingen en de geldende afspraken in de klas en omgeving;

- hoe de basiswaarden tot uiting kunnen komen in de eigen klas- en schoolcontext en in de omgeving.

2: Macht en Inspraak

Macht en Inspraak

De democratische rechtsstaat is een manier om macht te verdelen, burgers een stem te geven en hen te beschermen tegen willekeur en machtsmisbruik. Om bij te kunnen dragen aan de instandhouding van een democratische cultuur is het

Inspraak en Macht

Benodigde bronnen:

Macht en Inspraak.

Op onze school leren leerlingen:

Welke consequenties het kan hebben als je regels overtreedt of afspraken schendt (op school of in de publieke ruimte).

Welke mogelijkheden en grenzen er zijn om ergens over mee te praten (op school of daarbuiten).

Over gezagsdragers en politieke instituties in Nederland, Europa en de wereld. Wat de buitenwerkingstelling van de rechtsstaat kan betekenen a.d.h.v. de Duitse bezetting en de Holocaust.

Over rollen van en verhoudingen tussen mensen op school, in de buurt en in het land

Macht en inspraak

Leren over historische contexten waar democratie, de democratische rechtsstaat en de 3 basiswaarden uit zijn voortgekomen. Onderzoeken verschillende visies op vrijheid, gelijkheid en solidariteit. Vergelijken verschillende bestuursvormen die er waren, zijn en denkbaar zijn met onze huidige democratische rechtsstaat. Leren over en van besluitvormingsprocessen van lokaal tot internationaal niveau en de invloed die zij hier mogelijk op kunnen uitoefenen - passend bij hun situatie en mogelijkheden. Leren om te gaan met invloed en macht van anderen. Ze gaan hier geïnformeerd en beargumenteerd over met elkaar in dialoog. Leren maatschappelijke vraagstukken waarin machtsverhoudingen en besluitvormingsprocessen een rol spelen te analyseren. Ze ervaren dat zichzelf, anderen, de overheid en diverse organisaties hierin een rol en verantwoordelijkheid hebben.

Onderbouw primair onderwijs

In de onderbouw worden leerlingen zich ervan

bewust dat mensen besluiten nemen en dat er in verhoudingen sprake kan zijn van hiërarchie. In de onderbouw ligt de nadruk op het kennismaken met macht en gezag en de manier waarop dit georganiseerd is in de klas, op school, in de eigen woonomgeving en in het land. Leerlingen ervaren dat ze inspraak hebben in bepaalde besluitvormingsprocessen en weten welke consequenties er gelden wanneer ze zich niet houden aan de regels die gesteld zijn door gezaghebbenden.

Leerlingen leren:

- dat er regels en afspraken gelden thuis, op school en in de publieke ruimte, en welke consequenties het kan hebben als je regels overtreedt of afspraken schendt;
- dat er mensen zijn benoemd of gekozen die gezag hebben of dragen op school, in de woonplaats en in het land;
- dat er regels en afspraken gelden in ons land en welke rol verschillende mensen hebben bij het handhaven ervan;
- het verschil tussen regels en afspraken, en de mogelijkheden en grenzen voor leerlingen om daar over mee te praten.

Midden/bovenbouw primair onderwijs

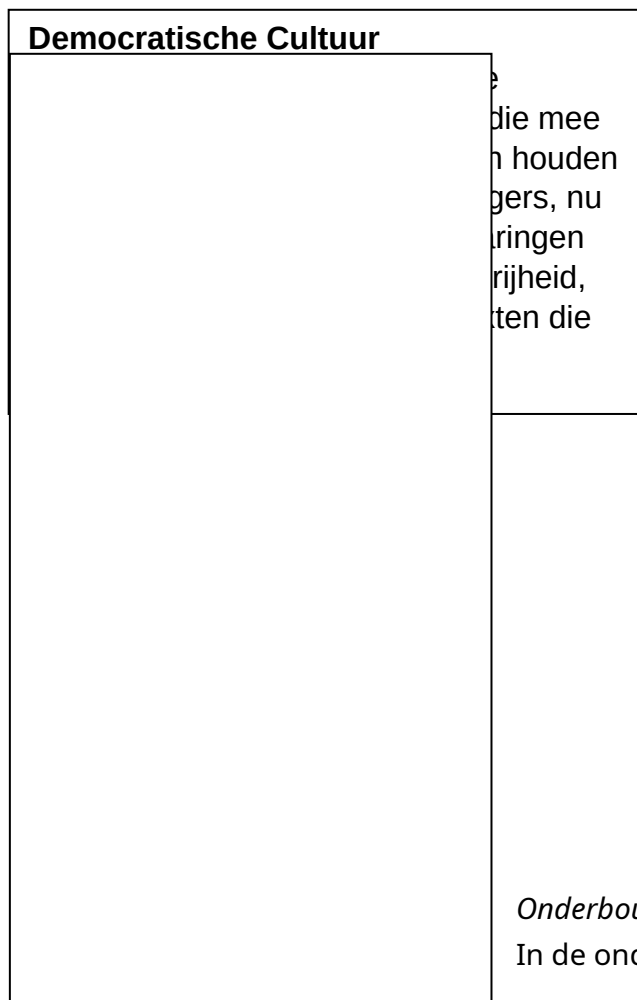
In de midden/bovenbouw groeit het bewustzijn over de verdeling van macht en gezag tussen mensen in verschillende rollen in de directe omgeving en de samenleving. Ze kunnen een verband leggen tussen enerzijds vrijheid en gelijkheid en anderzijds machtsverhoudingen, besluitvormingsprocessen, politieke instituties in de rechtsstaat en democratie.

Leerlingen leren:

- over gezagsdragers en politieke instituties in Nederland, Europa en de wereld;
- over de totstandkoming en handhaving van regels in Nederland en Europa;

- over de werking van ons politieke bestel;
- wat de buitenwerkingstelling van de rechtsstaat kan betekenen, uitgelegd aan de hand van de Duitse bezetting en de Holocaust;
- over verschillende visies op vrijheid, gelijkheid en solidariteit;
- over rollen van en verhoudingen tussen mensen op school, in de buurt en in het land;
- over manieren waarop ze besluitvormingsprocessen op vreedzame wijze kunnen beïnvloeden en hoe ze daar verantwoordelijkheid voor kunnen nemen;
- over manieren om op school of in de eigen omgeving macht te organiseren en uit te oefenen.

Bouwsteen 3: Democratische Cultuur

Democratische Cultuur

In de veiligheid van de eigen klas en school en waar mogelijk ook daarbuiten, verkennen en oefenen leerlingen hun rol en invloed als deelnemer aan een samenleving. De school biedt leerlingen handvatten in het: denken over, omgaan met en

reflecteren op diverse
Bronnen
Kristel vragen, Anouk heeft dit
allemaal in Adobe gezet waarmee
verschillen van inzicht
verbonden kunnen zijn.
Kleine grote denkers
Leerlingen leren hoe ze
<https://www.kleinegrotedenkers.nl/>
kunnen participeren in een
democratische cultuur. Zij
Artikel Storytelling
<http://www.vrijheidgelijkheidveiligheid.nl/spicantiteit/en-de-spanning-12-jaar-tussen-1945-1963>
voeren van dialoog, het
Debat in de klas
deelnemen aan gezamenlijke
<http://www.debatindeklas.nl/de-batvormen/>
besluitvormingsprocessen en
het ontwikkelen van een
Postscript Debatvorming met
<http://diversiteitswijs.nl/file/56674769-1010-4268-9200-000110000000>
tegenwoordige opvattingen.
Daarbij gaat het er niet alleen
om wat er gezegd wordt, maar
ook om hoe het gezegd wordt,
en welke emoties dat op kan
roepen. Ook gericht vragen
stellen en actief kunnen
luisteren zijn hier belangrijke
vaardigheden voor.

gevoelens herkennen en benoemen en krijgen ze inzicht in gevoelens en emoties van anderen. Leerlingen ervaren dat ze een stem hebben en deze kunnen gebruiken. Ze ervaren dat hun stem gehoord wordt en dat hun inbreng ertoe doet bij besluitvormingsprocessen in de klas. Ze weten dat de ander ook een stem heeft en kunnen hier actief naar luisteren. Ze ervaren overeenkomsten en verschillen in het gedrag van mensen. Ze leren op te komen voor zichzelf en rekening te houden met de gevoelens en standpunten een ander.

Leerlingen leren:

- om te gaan met hun wensen en opvattingen en zich hierover uit te spreken;
- de gevoelens, wensen en opvattingen van anderen te herkennen;
- te accepteren dat anderen iets anders willen, maar dat dit niet tot een conflict hoeft te leiden;
- hun stem te gebruiken tijdens gezamenlijke besluitvormingsprocessen;
- dat de ander ook een stem en mogelijk een ander gezichtspunt heeft;
- hiernaar te luisteren en vragen te stellen om meer over de ander en zijn of haar gezichtspunt te weten te komen;
- conflicten in de klas op een vreedzame manier op te lossen.

Midden/bovenbouw primair onderwijs

In de midden/bovenbouw worden leerlingen zich bewust van het feit dat ze een stem hebben in kwesties die hen aangaan en ze leren hun mening te onderbouwen. Ze weten dat er bij besluitvormingsprocessen een opbouw is van meedenken, meepraten, meedoen en meebeslissen. Ze ontwikkelen meer begrip voor de inbreng van anderen en erkennen het belang van draagvlak voor besluiten. Ze weten dat meningsverschillen emoties kunnen oproepen en kunnen leiden tot conflict. Ze kunnen daar op een vreedzame manier mee omgaan.

Leerlingen leren:

- dat het meepraten over zaken die hen aangaan een (kinder)recht is;
- hun mening te verwoorden en daar eenvoudige argumenten voor te geven;
- in de context van de klas te proberen anderen van hun mening te overtuigen;
- de mening van anderen in eigen woorden samen te vatten;
- hun eigen mening bij te stellen op basis van nieuwe inzichten;
- hun stem te gebruiken tijdens besluitvormingsprocessen in de klas- en schoolcontext en daarbij ruimte te maken voor de mening van alle leerlingen;
- er rekening mee te houden dat hun mening of uitlatingen emoties teweeg kunnen brengen bij anderen;
- dat mensen over onderwerpen verschillend kunnen denken;
- dat die verschillen soms wel, soms niet overbrugd kunnen worden en soms ook tot

spanningen en conflicten leiden;

- conflicten in de directe omgeving op een vreedzame manier op te lossen, maar ook te accepteren dat conflicten kunnen blijven bestaan.

Identiteit

Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust worden van hun identiteit, waar de verschillende aspecten van die identiteit uit

Identiteit

Op onze school leren onze leerlingen:

De eigen grenzen te herkennen, te benoemen en te bewaken (emotioneel, fysiek).

Woorden te geven aan wat ze denken, doen, willen en willen worden; leren dat hun taal of talen deel uitmaken van wie zij zijn.

Te benoemen wat ze al kunnen en wat nog niet; wat ze leuk vinden om te doen.

Hun primaire/ secundaire emoties te herkennen, benoemen en ermee om te gaan.

Te benoemen wat thuis belangrijke tradities, vieringen en rituelen zijn.

Enkele verschillende aspecten waardoor hun identiteit mede gevormd is bewust waar te nemen: gender, gezin, levensbeschouwing, religie en cultuur.

Na te denken over schoonheidsidealen, gender, seksualiteit, etniciteit en (on)gelijkheid zoals die gerepresenteerd worden op (sociale) media en welke invloed dit heeft.

Identiteit

Benodigde bronnen:

Typisch Nederlands; de oorsprong van de Nederlandse identiteit
<https://www.wetenschapdeklasin.nl/activiteiten/typisch-nederlands>

Poster Wie ben ik?

<https://resources.wikiwijs.nl/file/2cb733a7-3763-472b-8944-df6520fe2636>

Poster Levensbeschouwing

<https://resources.wikiwijs.nl/file/cf30c22e-d81c-4ace-92c3-34537eb1096a>

Huh? Wat is Gender? (Klokhuis)

<https://schooltv.nl/video/wat-is-gender-het-gevoel-een-jongen-of-meisje-te-zijn/>

Homoseksualiteit (Klokhuis)

<https://www.youtube.com/watch?v=ogQ8WT1F04E>

Alles over wie ik ben
Stine Jensen (aanwezig in DEBOS)

Bouwsteen 4: Identiteit

Onderbouw primair onderwijs

In de onderbouw van het primair onderwijs verkennen leerlingen spelenderwijs wie ze zijn. Ze leren onder woorden te brengen wat ze denken, voelen, willen en doen. Ze geven zichzelf een plek in de klas, op school en in het gezin. Ze worden zich ervan bewust welke regels er zijn en welke cultuur bij hen thuis heerst.

Leerlingen leren:

- de eigen grenzen te herkennen, te benoemen en te bewaken (emotioneel, fysiek);
- te verwoorden wat ze denken, doen, willen en willen worden;
- leren dat hun taal of talen deel uitmaken van wie ze zijn;
- te benoemen wat ze al kunnen en wat nog niet, wat ze leuk vinden om te doen;
- hun primaire emoties te herkennen, benoemen en ermee om te gaan;
- over zichzelf te praten in termen van toen, nu en later, hier en daar (bijvoorbeeld: "toen was ik ... nu ben ik, later wil ik..."; "hier ben ik/ doe ik ... daar ben ik/ doe ik");
- te benoemen wat bij hen thuis belangrijke tradities, vieringen en rituelen zijn.

Bovenbouw primair onderwijs

In de bovenbouw ontwikkelen leerlingen een meer uitgesproken identiteit. De rol van klasgenoten, de sociale omgeving, media en andere identificatiefiguren wordt groter. Ze worden zich meer van bewust van het belang van achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties bij het ontwikkelen van een identiteit.

Leerlingen leren:

- de eigen grenzen te herkennen, te benoemen en actief te bewaken (emotioneel, fysiek en seksueel);
- te duiden wat ze denken, doen, willen en willen worden, en daar gepast naar handelen;
- hun primaire en secundaire emoties te herkennen, te benoemen en hier bewust mee omgaan;
- te benoemen wat ze al goed kunnen en wat ze nog beter onder de knie willen krijgen, ook in het licht van het onderwijs dat ze na de basisschool willen volgen;
- uit te drukken met welke groep(en) in cultuur en samenleving ze zich verbonden voelen en welke betekenis symbolen en rituelen voor hen hebben, waaronder ook nationale symbolen;
- verschillende aspecten bewust waar te nemen waardoor hun identiteit mede gevormd is: gender, gezin, sociaaleconomische achtergrond, levensbeschouwing, religie en cultuur;
- te reflecteren op de mate waarin hun identiteit mede gevormd is en beïnvloed wordt door leeftijdgenoten, groepsidentiteiten, (sociale) media, persoonlijke mogelijkheden

en beperkingen;

- na te denken over schoonheidsidealen, gender, seksualiteit, etniciteit en (on)gelijkheid zoals die gerepresenteerd worden in (sociale) media, en welke invloed die beelden op

hen hebben.

Diversiteit

Uitgangspunt van een democratische samenleving is dat iedereen voor de wet gelijk is. De rechtsstaat vormt de grondslag voor een vrije, diverse samenleving waarin mensen met verschillende sociaal-economische, levensbeschouwelijke, religieuze en culturele achtergronden, fysieke en mentale mogelijkheden, politieke- en seksuele oriëntaties en expressies van gender gelijkwaardig kunnen samenleven.

Diversiteit

Benodigde bronnen

Samen sterk zonder Stigma

https://samensterkzonderstigma.nl/tool/binnenstebuiten/?_ga=2.100871809.1041086461.1640424100-1569235082.1631255054

Nieuwsbrief Diversiteit

<https://resources.wikiwijs.nl/file/e0163f1d-7363-4c4e-a5ad-c6b5e0b3c871>

Kind zijn met een beperking

<https://gehandicaptekind.nl/>

Nieuwsbrief Seksuele diversiteit

<https://resources.wikiwijs.nl/file/53b929ca-a594-4b54-b0e0-84cd803dadd2>

Poster Diversiteit

<https://resources.wikiwijs.nl/file/e90a84a6-cd3b-4881-8f4a-cf87bd15a7e6>

Diversiteit

Op onze school leren leerlingen;

De grenzen (emotioneel en fysiek) van de ander te herkennen en daar rekening mee te houden.

Fysieke kenmerken van zichzelf te benoemen en te vergelijken met de ander.

Over vriendschap en verliefdheid.

De eigen gezinssituatie en thuiscultuur te vergelijken met die van een ander.

Samen en/of met hulp van anderen onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen.

Hoofdzaken over religieuze en levensbeschouwelijke stromingen en culturele tradities en gebruiken die in onze diverse samenleving een rol spelen.

Uit te wisselen over wat gedeelde en verschillende waarden, overtuigingen, idealen en toekomstverwachtingen zijn.

Diversiteit

Leerlingen ontwikkelen inzicht in overeenkomsten en verschillen in achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties en gaan daarover in gesprek. De gelijkheid van mensen zoals vastgelegd in artikel 1 van de grondwet biedt hiervoor het kader. De school dient als oefenplaats voor het omgaan met diversiteit en inclusie. Om hier vorm aan te geven, betreft de school hier de omgeving bij. Leerlingen leren over en ontmoeten mensen met andere achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties dan hen vertrouwd zijn. Dit biedt kansen om het empathisch vermogen te versterken.

Bouwsteen 5: Diversiteit

Onderbouw primair onderwijs

In de onderbouw van het primair onderwijs verkennen leerlingen spelenderwijs verschillende aspecten van hun identiteit in relatie tot de ander. Naarmate ze zich meer bewust worden van zichzelf, op andere plekken komen en zich gaan spiegelen aan rolmodellen, nemen ze bewust of onbewust verschillen waar, zoals culturele achtergronden en fysieke kenmerken. Ze leren en begrijpen dat er overeenkomsten en verschillen zijn.

Leerlingen leren:

- de primaire emoties met de bijbehorende lichaamstaal van een ander te herkennen en benoemen;
- de grenzen (emotioneel en fysiek) van de ander te herkennen en daar rekening mee te houden;
- fysieke kenmerken van zichzelf te benoemen en te vergelijken met die van de ander;
- over vriendschap en verliefdheid;
- de eigen gezinssituatie en thuiscultuur of -culturen te vergelijken met die van een ander;
- te verwoorden wat de ander doet en wil en daarin overeenkomsten en verschillen te ontdekken;
- samen onderlinge conflicten vreedzaam op te lossen.

Bovenbouw primair onderwijs

In de bovenbouw van het primair onderwijs leren leerlingen zich verder te verplaatsen in klasgenoten en andere mensen in hun sociale omgeving. Ze spiegelen zich aan andere rolmodellen in media en identificeren zich hiermee. Op school verdiepen ze zich in de overeenkomsten en verschillen tussen mensen die andere achtergronden, mogelijkheden en oriëntaties hebben.

Leerlingen leren:

- hoofdzaken over religieuze en levensbeschouwelijke stromingen en culturele tradities en gebruiken die in onze diverse samenleving een rol spelen;
- over seksualiteit, verschillende seksuele oriëntaties en expressies van gender;
- de grenzen (emotioneel, fysiek en seksueel) van anderen herkennen en daar rekening mee te houden;
- de secundaire emoties van de ander te herkennen en te benoemen en te anticiperen op reacties van anderen op het eigen handelen;
- uit te wisselen wat gedeelde en verschillende waarden, overtuigingen, idealen en toekomstverwachtingen zijn;
- overeenkomsten en verschillen tussen mensen te herkennen, te benoemen en in

aanzet te verklaren;

- hoe groepsgedrag en (sociale) media de houdingen en het gedrag van klasgenoten mede kunnen verklaren. verdiepen leerlingen zich in de identiteit van de ander.

Bouwsteen 6: Solidariteit

Onderbouw primair onderwijs

In de onderbouw van het primair onderwijs ontdekken leerlingen dat er overeenkomsten en verschillen tussen mensen bestaan. Ze ervaren wat het is om deel uit te maken van groepen en dat overeenkomsten en verschillen binnen groepen een

rol spelen. In het samen spelen leren ze te geven en te nemen, partij te

Solidariteit

Op onze school leren leerlingen;

Taken uit te voeren of problemen op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn.

In concrete situaties te herkennen en te benoemen wat ze eerlijk of oneerlijk vinden, goed dan wel slecht, welke spanningen dit op kan leveren en wat dat kan betekenen voor hun handelen.

Over in- en uitsluiting & pesten in de klas.

Manieren om voor concrete anderen hier én elders op te komen.

Voorbeelden van uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling in de eigen omgeving en in het land te herkennen en te benoemen.

Na te denken over de rollen die de overheid, middenveld en burgers kunnen spelen bij het bevorderen van solidariteit en rechtvaardigheid

Solidariteit

Leerlingen leren na te denken over maatschappelijke vraagstukken en de keuzes die daarmee samenhangen. Ook op deze manier worden leerlingen geconfronteerd met vraagstukken als: hoe kan men rechtvaardigheid bereiken?

Ongelijkheid
Discriminatie
In- en uitsluiting

Leerlingen verkennen de verschillen in manieren zij op kunnen komen voor zichzelf en voor anderen. Ze ervaren de invloed uit kunnen oefenen, op welke manier ze kunnen komen voor de rechten van de mens en het kind en bij kunnen dragen aan rechtvaardigheid en inclusie.

beseffen dat zij of anderen soms ongelijkwaardig behandeld worden.

Leerlingen leren:

- eenvoudige taken en problemen uit te voeren of op

Solidariteit

Benodigde bronnen:

Amnesty

<https://www.amnesty.nl/wat-we-doen/educatie>

3 mei

De dag van de Empathie

Lespakket voor groep 7/8

<https://dagvanempathie.nl/lespakket-empathie/>

Klokhuis serie over Pesten

<https://hetklokhuis.nl/dossier/109/het-klokhuis-over-pesten/394/uitzendingen-over-pesten>

Nieuwsbrief Solidariteit Pesten

<https://resources.wikiwijs.nl/file/430fc11d-c3d6-4a21-8664-5e46011d8f6a>

Poster Solidariteit

<https://resources.wikiwijs.nl/file/17d9541c-a1db-453f-8b5f-3646cc598d7f>

Excursie Kamp Westerbork groep 7/8

<https://www.kampwesterbork.nl/>

kiezen en er ontstaan gevoelens van empathie en solidariteit. Ze

te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn;

- te benoemen wat ze zelf nodig hebben;
- te zien wat anderen nodig hebben en wat dat betekent voor hun eigen handelen;
- in concrete situaties te herkennen en te benoemen wat ze eerlijk of oneerlijk vinden, goed of slecht, welke spanningen dit kan opleveren en wat dat kan betekenen voor hun handelen;
- over in- en uitsluiting en pesten in de klas.

Bovenbouw primair onderwijs

In de bovenbouw gaan de ontwikkelingen uit de onderbouw door en wordt het besef van sociale verhoudingen versterkt. Leerlingen ervaren processen van in en uitsluiting op persoonlijk niveau en zien deze processen ook terug in de samenleving. Ze begrijpen concepten als gelijkwaardigheid en gelijke rechten en de tegenpolen daarvan. Ze kunnen rekening houden met de ander, vanuit rechtvaardigheidsbesef opkomen voor anderen en anderen helpen.

Leerlingen leren:

- taken uit te voeren of problemen op te lossen met respect voor de afspraken die onderling gemaakt zijn;
- doelen te stellen en werkwijzen te bepalen voor werk dat je alleen of samen doet;
- manieren om voor hun eigen belangen en die van de groep op te komen;
- manieren om voor concrete anderen hier en elders op te komen.
- voorbeelden van uitsluiting, onrechtvaardigheid, discriminatie en ongelijke behandeling in de eigen omgeving en in het land te herkennen en te benoemen.
- manieren om kwesties rond solidariteit op school of in de omgeving te onderzoeken, aan te kaarten en als het kan er gevolg aan te geven;
- na te denken over de rollen die de overheid,

Digitaal samenleven

Op onze school leren leerlingen;

Verschillende vormen van (media) boodschappen te (her)kennen.

Verschillende functies, primaire doelstellingen en de reikwijdte van media te herkennen.

Hun eigen mediagebruik (type, duur, frequentie) te onderzoeken.

Over de invloed van mediaboodschappen op hun leefwereld.

De betrouwbaarheid van digitale informatiebronnen te onderzoeken.

Dat bij digitaal communiceren ook omgangsregels gelden en kunnen deze toepassen.

De gevolgen van digitaal communiceren en discussiëren voor henzelf en voor anderen te onderzoeken.

Zorg te dragen voor eigen digitale veiligheid en die van anderen.

middenveld en burgers kunnen spelen bij het bevorderen van solidariteit en rechtvaardigheid.

Bouwsteen 7: Digitaal Samenleven

Digitaal Samenleven

Benodigde bronnen:

Poster Digitaal Samenleven

<https://resources.wikiwijs.nl/file/f5698359-20d3-4648-a61d-29059fd0af86>

SLO mediawijsheid

<https://www.slo.nl/?ActLbl=mediawijsheid-po&ActItmIdt=6871>

Week van de Mediawijsheid

<https://www.weekvandemediawijshaid.nl/>

Waarom durf je op internet meer dan in het echt?

<https://schooltv.nl/video/waarom-durf-je-op-social-media-meer-dan-in-het-echt-kritiek-geven-zonder-oogcontact-is-makkelijke/>

Wat staat er over jou op internet (klokhuis)

<https://schooltv.nl/video/wat-staat-er-over-jou-op-het-internet/>

Uitnodigen jongerenwerker

Jeugdcentrum Uithuizen

Gastpreker groep 7/8

Digitaal samenleven

Digitale technologie stelt burgers in staat om directer en gemakkelijker hun stem te laten horen en invloed uit te oefenen. Maar de gevolgen van digitale technologie mogen niet worden onderschat. Denk daarbij aan de ongelijke toegang of aan meer/minder bewuste beïnvloeding van opvattingen van mediagebruikers. Om hier mee om te gaan is mediawijsheid vereist.

Digitaal samenleven

Media spelen van oudsher een belangrijke rol in het sociale en politieke leven. Door nieuwe mogelijkheden lezen, luisteren en kijken leerlingen niet alleen, maar schrijven en maken zij veel vaker dan in het recente verleden zelf media-inhouden. Binnen de school en in de (digitale) ontmoeting leren leerlingen deze **kansen te benutten, de gevaren** in te schatten en **daarop te anticiperen**.

Ook in de digitale wereld worden leerlingen geconfronteerd met vraagstukken als privacy, waarheidsvinding, discriminatie, in- en uitsluiting en macht.

Leerlingen leren om **kritisch** te zijn bij het gebruik van diverse informatiebronnen en **bewust** om te gaan met het maken, gebruiken en delen ervan. Digitaal burgerschap is ook: meedenken en meepraten over **de effecten van de onlinewereld**, inclusief die op hun identiteit, op hun persoonlijke (online) leven en op de publieke sfeer. Dit vergt van leerlingen dat ze kritisch en creatief leren denken over media-inhouden, -processen en -aanbieders

Onderbouw primair onderwijs

In de onderbouw van het primair onderwijs beginnen leerlingen verschillende

mediabronnen te gebruiken en ontdekken dat deze niet voor iedereen even toegankelijk zijn. Hiermee communiceren ze met anderen en zoeken en/of ontvangen ze informatie. Mediagebruik zal veelal spontaan en spelenderwijs plaats vinden, al dan niet op initiatief van de school. Gezien de complexiteit hiervan is de rol van volwassen hierbij van groot belang.

Leerlingen leren:

- verschillende vormen van (media)boodschappen te (her)kennen;
- verschillende functies, primaire doelstellingen en de reikwijdte van media te herkennen;
- hun eigen mediagebruik (type, duur, frequentie) te onderzoeken;
- over de invloed van mediaboodschappen op hun leefwereld.

Bovenbouw primair onderwijs

In de bovenbouw van het primair onderwijs krijgen leerlingen meer inzicht in het eigen mediagebruik en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Het bewustzijn van hoe media invloed hebben op beeldvorming, waarheidsvinding en identiteit, neemt toe. Leerlingen leren gevaren van mediagebruik te herkennen voor zichzelf en voor anderen en daarnaar te handelen: bepaalde media-uitingen vermijden of bij twijfel een volwassene inschakelen.

Leerlingen leren:

- dat bij digitaal communiceren ook omgangsregels gelden en kunnen deze toepassen;
- hun eigen mediagebruik te onderzoeken, zich bewust te worden van de gevolgen en van de ethische aspecten hiervan;
- de betrouwbaarheid van digitale informatiebronnen te onderzoeken en de verschillen tussen betrouwbare en niet-betrouwbare informatiebronnen te benoemen;
- de gevolgen van digitaal communiceren en discussiëren voor henzelf en voor anderen te onderzoeken;
- over verschillende vormen van media(boodschappen), de toegang daartoe en hun invloed op hun eigen leefstijl en die van anderen;
- zorg te dragen voor eigen digitale veiligheid en die van anderen.